

CELOVČANSKI Vestnik

Letnik XVII.

Celovec, petek, 9. november 1962

Štev. 45 (1069)

Mogočna manifestacija življenjske volje koroških Slovencev

Slavnostni govor

podpredsednika Zveze slovenskih
zadrug
dr. Mirta Zwittera

Ko je pred 90 leti veliki naš domačin iz Leš dr. Valentin Janežič sklical svoje sosede iz šentjakobske okolice, se gotovo ni tako živo mogel zavedati pomena tega svojega dejanja, kot ga spoznamo in priznamo danes mi. Tem večje je njegovo in njegovih sovrstnikov dejanje. Dr. Valentin Janežič iz znamenite hiše Janežičev v Lešah je bil rojen 16. 10. 1832, leta in tako danes praznujemo tudi 130-letnico njegovega rojstva. Hodil je v celovške šole, na dunajsko univerzo in postal vojaški zdravnik. Ko so se v stari Avstriji leta 1868 zbirali prijatelji tedanjih slovenskih narodnosti iz avstroogrške monarhije ob otvoritvi češkega Narodnega gledališča, se je svečanosti v Pragi udeležil tudi naš koroški Janežič in z njim pozneji oče mnogih slovenskih zadrug Jožef Vošnjak. In ta dva moža sta na Češkem dobila neposredno pobudo za ustanovitev takih ustanov samopomoči tudi med našim koroškim ljudstvom.

Že takoj po povratku v domovino je dr. Jožef Vošnjak napisal članek o pomenu teh ustanov na Češkem in Mohorjevo koledarček za leto 1872 prinaša potem drugi članek, ki poziva vse narodnjake na ustanavljanje takih hranilnic in posojilnic. In čudo: na dopustu v svojem rojstnem kraju se nahajajoči dr. Valentin Janežič iz Leš je prvi izmed vseh, ki čuti in sliši ta klic in se mu aktivno odzove.

V poletnih dneh 1872 se zberejo v šentjakobski občini domačini, da ustanovijo prvo Hranilnico in posojilnico šentjakobsko v Rožu in 5. 9. 1872 je že deželna oblast potrdila pravila ustanovljenega društva, ki niti ni moglo še dati sebi forme zadruge, ker v tedanji stari Avstriji zadrugskega zakona sploh še poznali niso, kajti šele aprila 1873 je avstrijski parlament sklenil zadrugni zakon. Od 56 podpisov, katere je naš ustanovitelj in pobudnik dr. Valentin Janežič zbral na ustanovni listini, jih je več kot polovica še takih, ki so zaznamovani samo s križem, ker niso znali pisati, ne čitati. In vendar so ti možje ustanovili prvo kreditno zadrugo na Koroškem, prvo kreditno zadrugo Slovencev in prvo kmečko kreditno zadrugo na ozemlju današnje in bivše Avstrije!

Dragi rojaki, ne bom dolgo razpravljal o pomenu te zadruge. 90 let obstoja je doživela in to je potrdilo njenega pomena že samo na sebi. V teh 90 letih pa se je ob njej zbralo lepo število nadaljnjih 51 slovenskih zadrug, na Koroškem pa močno število 128 zadrug. Če danes po tolikih letih od ustanovitve te naše zadruge pregledamo glavno zgodovino teh naših ljudskih ustanov samopomoči, potem lahko s ponosom ugotovljamo, da so svojo jim zamišljeno in zadano nalogo izpolnjevale z velikim uspehom in s priznanjem, ki ga jim je izrekla zgodovina. Dve svetovni vojni in hudo zatiranje med drugo svetovno vojno, ko je večina teh zadrug zgubila svoje ime in svojo eksistenco, pa kljub temu danes praznujemo 90-letnico prve te zadruge.

Koroški Slovenci, posebno zadrugniki, se zato danes hvaležno klanjamo spominu pobudnika te zadruge in spominu vseh njegovih vrstnikov, ki so nam jo podarili. Dr. Valentin Janežič, vaš in naš šentjakobski rojak, bi danes oz. v letošnjem letu praznoval 130-letnico svojega rojstva. A ne samo to, tudi 50-letnico njegove smrti smo obhajali tiho, ne da bi se kdo izmed nas tega spominjal na sam dan obletnice, kajti tiho in nepoznan je ta veliki mož 29. januarja 1912 v Celovcu zatisnil oči in počiva v komaj že poznanim grobu na centralnem pokopališču v bližini Celovca, v Annabichlu.

Ali je to simbol, dragi slovenski zadrugniki, simbol tihega skromnega in požrtvo-

ob proslavi devetdesetletnega jubileja najstarejše kmečke kreditne zadruge Avstrije

Zadnja nedelja je bila za nas v znamenju devetdesetletnega jubileja prve slovenske hranilnice in posojilnice ter hkrati najstarejše kmečke kreditne zadruge v Avstriji, katerega proslava se je razvila v mogočno manifestacijo življenjske volje koroških Slovencev. Daleč nad 500 slovenskih zadrugnikov in prijateljev našega zadrugništva iz vseh predelov južne Koroške se je zbralo v Št. Jakobu v Rožu, da najprej pred slavnostno okrašenim Narodnim domom z odkritjem spomenika pobudniku dr. Valentinu Janežiču in soustanoviteljem jubilarne hranilnice in posojilnice počastijo spomin na pionirje našega zadrugništva in potem na svečani proslavi na Reki manifestirajo neomajno vero v lastne sile, kot se posebno živo odraža v zadrugni ideji — organizirani obliki samopomoči.

Posebno obeležje je proslavi dajala navzočnost številnih častnih gostov in že zlasti navzočnost deželnega svetnika Sime, ki je kot član koroške deželne vlade v imenu Koroške izrekel visoko priznanje slovenskemu zadrugništvu na Koroškem ter kot glavni pogoj za vsestranski uspešni razvoj naše domovine poudaril potrebo po zagotovitvi in ufrditvi socialnega in nacionalnega miru v deželi. Prav tako pa so bili uspehi in zasluge slovenskega zadrugskega gibanja na Koroškem deležni priznanja v besedah šentjakobskega župana in predstavnikov zadrugništva Koroške in Slovenije ter v pismenih čestitkah koroškega deželnega glavarja in zadrugnih organizacij Avstrije.

Slavnost v Št. Jakobu je bila torej velika zadrugna manifestacija, ki je daleč presežala okvir lokalne prireditve. Vsekakor pa je treba posebno poudariti, da so bili v Št. Jakobu zbrani potomci mož, ki so po Janežičevem zgledu že proti koncu prejšnjega stoletja začeli po vrsti ustanavljati po naših naseljih hranilnice kot prve naše zadruge. Zbrano je bilo ljudstvo, k je mimo vseh ovir in zaprek izoblikovalo naše zadrugništvo v preteklih desetletjih, na proslavi veličastnega jubileja prve naše zadruge pa izpovedalo, da tudi v bodoče vidi v gospodarski in narodni samopomoči najboljšje jamstvo za obstoj in nadaljnji razvoj slovenskega življa na Koroškem! (Obširno poročilo o proslavi prinašamo na 4. strani — op. ured.)

Volilna borba že dosega svoj višek

Le še dober teden nas loči od dneva, ko bomo avstrijski volivci spet šli na volišče, da oddamo svoj glas za eno izmed strank, ki so postavile kandidate za novi parlament. Zato tudi volilna borba že dosega svoj višek in postaja v mnogih primerih skoraj že odvrtna.

Najhujši boj se razumljivo odvija med obema velikima strankama, katerih dosedanje razmerje v parlamentu (ÖVP 79, SPÖ 78 mandatov) jasno kaže, da gre pri teh volitvah za zelo važno odločitev. Posebno važno je zato, ker prihajajo v ÖVP vedno bolj do veljave tisti krogi, ki jim sodelovanje z »rdečo« SPÖ ne gre več v račun, marveč bi hoteli dosedanje uspešno sodelovanje zamenjati za »nacionalno enotnost« in zato čedalje pogosteje škilijo še bolj na desno — proti FPÖ. Kaj bi pomenil tak premik na desno za bodoči razvoj Avstrije, ni treba posebej tolmačiti, saj je splošno znano, kdo in kaj so ljudje, ki so se po drugi svetovni vojni po nekaj letih sramežljivega zatíšja spet pojavili na politični pozornici kot tako ime-

valnega ali zato nič manj pomembnega in važnega dela našega zadrugništva? Naj bi tudi naši sedanji zadrugniki ne polagali važnosti na priznanje in pohvalo. Naj bi bili možje, ki smo jim danes izkazali hvaležnost z odkritjem skromnega spomenika, zgled nam vsem, da bi vztrajali na poti tudi še naprej, da bomo z uspehi in novim delom slavili stoletnico šentjakobske posojilnice in mnoge lepe obletnice drugih naših zadrug!

novana skrajna desnica, katera prav nič ne prikriva, kam jo vleče srce in »krvno sorodstvo«.

To »sorodstvo« pa rodi sadove tudi že pri ÖVP, o kateri je slišati, da je v sedanji volilni borbi deležna izdatne pomoči celo od Adenauerjeve stranke. Vendar ljudje nikakor niso navdušeni nad propagandnimi vozovi, ki jih je ÖVP dobila od zahodnonemške CDU, zato ÖVP-jevski propagandisti očitno zgubljajo živce in se proti svojim nasprotnikom poslužujejo tudi sredstev, ki so jim samim in njihovi lastni stranki najbolj v škodo. Posebno značilen primer ÖVP-jevskega buzeranga je poskus, da bi z bodočo žico prikazala napredne stranke kot sile zatiranja in nasilja, toda je pri tem pozabila staro resnico: Naj se ne izpostavlja soncu, kdor ima maslo na glavi! Ta edino pravilni in zasluženi odgovor je dal ÖVP tudi zunanji minister dr. Kreisky, ko je na nedavnih zborovanjih na Koroškem na konkretnih primerih dokazal, da so številni vodilni predstavniki današnje ÖVP bili na merodajnih položajih že v predvojni Vaterländische Front, katera je dejansko v krvi zadušila svobodo in demokracijo ter Avstrijo pripeljala na rob prepada, v katerega jo je dokončno pahnil nacizem.

Za volivce izbira torej ne bo težka: ali za sile napredka in s tem za ohranitev neodvisne in nevtralne Avstrije, ali za desnico, kjer pa grozi nevarnost, da postane Avstrija svet nesvobodne, odvisna od proslule »velike domovine«. Zato pa odločitev ne bo težka tudi za koroške Slovence, ki bomo glasovali za listo 2 — Socialistično stranko Avstrije!

Ansprache des LR Hans Sima

Darf ich vorerst dem veranstaltenden Verband der slowenischen Genossenschaften Kärntens für die Einladung zu der heutigen Veranstaltung Dank sagen. Es ist nicht sehr leicht gewesen, dieser Einladung Folge zu leisten, weil wir bekanntlich in diesen Tagen sehr umfangreiche Aufgaben als politische Funktionäre zu bewältigen haben. Trotzdem habe ich dieser Einladung gern Folge geleistet, schon wegen der Einmaligkeit des Anlasses dieser Veranstaltung. Ich habe auch die Aufgabe, Ihnen die herzlichsten Grüße des Landeshauptmannes von Kärnten Ferdinand Wedenig zu übermitteln, der leider nicht in der Lage ist, heute an Ihrer großartigen Veranstaltung teilnehmen zu können.

90 Jahre Bestand der ersten bäuerlichen Kreditgenossenschaft Österreich beweisen die Tatsache der Aufgeschlossenheit unserer slowenischen Landsleute. Darf ich Ihnen aus diesem Anlaß namens des Landes Kärnten die herzlichsten Glückwünsche übermitteln. Es ist damit für jedermann unter Beweis gestellt, daß die Einsicht über die Bedeutung genossenschaftlicher Selbsthilfe im Lande Kärnten und gerade in diesem Landesteil sehr alt ist und daß sich manche daran ein Beispiel nehmen können. Gerade die Grundsätze, von denen sich Ihre Vorgänger und die alten unter Ihnen leiten ließen und die ihre Nachfolger und die heutige Generation aufrecht erhalten haben, trotz der großen und schwierigen Verhältnisse, die wir zu überwinden hatten, beweisen, daß man über das Zusammenstehen, über das Zurückstellen des Trennenden und das Vorantreiben des Gemeinsamen in der Lage ist, vorwärts zu kommen und eine bessere und eine friedlichere Zukunft sich und der Gemeinschaft zu sichern und zu bauen.

Von diesen Grundsätzen läßt sich auch die Kärntner Landespolitik in den Jahren seit dem zweiten Weltkrieg leiten. Die Grundsätze unserer Landespolitik — kurz zusammengefaßt — sind: soziale Sicherheit zu vermitteln, dem kulturellen Fortschritt zu dienen und unsere Wirtschaftskraft zu stärken. Hierzu ist — und das müssen wir erkennen und dazu müssen wir uns bekennen — oberstes Gebot, den sozialen und den nationalen Frieden im Lande zu erhalten und zu sichern. Das einvernehmliche Zusammenleben aller Kärntner werktätigen Menschen ist hierfür oberstes Gebot und besondere Voraussetzung. Dem wollen wir uns auch weiterhin mit aller Kraft widmen und alles tun, um der Unduldsamkeit der Vergangenheit und jeglichem Chauvinismus in unserem Lande entgegenzutreten, denn dies sind die Kräfte, die letzten Endes unser Land an den Rand eines Abgrundes geführt haben. Es gilt auch weiterhin unseren heimatverbundenen Menschen diese Zeit, die Not, Krieg und Heimatlosigkeit herbeigeführt hat, in Zukunft zu ersparen. Wir wollen also die Wunden der Vergangenheit durch unser gemeinsames Bemühen schließen.

Es gilt, den Kärntnern den so lange vorenthaltenen vollen Anteil am wirtschaftlichen Aufstieg zu erschließen und den vollen Anteil an der Konjunktur, die wir heute erleben, auch für unser Land und alle Gebiete unseres Landes zu sichern. Dies ist — und das möchte ich noch hinzufügen — meine besondere Aufgabe in der Kärntner Landespolitik. Unser Bestreben ist, alle positiven Kräfte, ob sie in der Gemeinwirtschaft, in genossenschaftlichen Organisationen oder auf der privatwirtschaftlichen Ebene tätig sind, zum Wohle aller und damit zum Vorteil des Einzelnen zusammenzuführen.

Abschließend sei festgestellt, daß Ihr Wirken in Ihrer alten und, wie ich glaube, immer jungen Organisation für viele Vorbild sein kann. Unser gemeinsames Wirken, unsere gemeinsame Arbeit wird auch zukünftig — dessen bin ich gewiß — von Erfolg begleitet sein. Ich wünsche Ihrer Organisation, ich wünsche Ihren Funktionären und Mitgliedern bestes Gelingen auf allen Gebieten auch weiterhin. Das dient uns allen und das dient auch unserer Heimat Kärnten.

Tudi Slovenija bo dobila novo ustavo

Člen 123 nove ustave določa: Socialistična republika „skrbi za razvoj narodnih manjšin in za varstvo njihovih pravic“

Kakor pred nekaj tedni v Zvezni ljudski skupščini FLR Jugoslavije, tako je bila prejšnji teden tudi v Ljudski skupščini LR Slovenije razprava o novi ustavi. Referat o osnutku ustave Socialistične republike Slovenije je imel predsednik republiške ustavne komisije Miha Marinko, ki je nakazal najvažnejše momente, ki jih je komisija upoštevala pri sestavljanju osnutka nove republiške ustave in podčrtal smisel najpomembnejših določil tega osnutka. Nato pa je Ljudska skupščina skrejala sklep, s katerim daje predloženi osnutek ustave Socialistične republike Slovenije v javno razpravo, vse občane ter politične in družbene činitelje pa je pozvala, da se z osnutkom nove ustave podrobno seznanijo, ga proučijo in o njem povedo svoja mnenja, predloge in pobude ter tako prispevajo k oblikovanju dokončnega predloga ustave Socialistične republike Slovenije.

Upoštevaajoč dejstvo, da živijo na ozemlju Slovenije tudi pripadniki drugih narodnosti, vsebuje nova ustava, kot je bila v osnutku predložena javnosti v razpravo, posebna določila, ki zagotavljajo popolno enakopravnost tudi narodnih manjšin. Da omenimo le najvažnejša tozadevna določila:

V 8. členu je rečeno: **Občan ima pravico svobodnega izražanja svoje narodnosti in narodne kulture in svobodne rabe svojega jezika. Vsak ima pravico, da se v postopku pred organi in organizacijami poslužuje svojega jezika in da ga organ, ki vodi postopek, v njegovem jeziku seznanj z gradivom in svojim delom. Neznanje slovenščine ne more nikogar ovirati pri obrambi in uresničevanju njegovih pravic.**

V 10. členu se glasi: **Narodnostnim manjšinam zagotavlja Socialistična republika Slovenija enakopravnost ter vsestranski razvoj in napredek. Narodnostnim manjšinam je zajamčena pravica, da svobodno uporabljajo svoj jezik, izražajo in razvijajo svojo kulturo in ustanavljajo ustanove, ki jim zagotavljajo te pravice.**

V 11. členu pa je poudarjeno: **Z zakonom določeni narodnostno mešani območji, na katerih živita poleg slovenskega prebivalstva tudi italijanska oziroma madžarska narodna manjšina, sta dvojezični območji. Na narodnostno mešanih območjih sta oba jezika enakovredna. Vsi prebivalci na teh območjih imajo enako pravico do uporabe svojega jezika v vsem javnem in družbenem življenju, v upravnih in sodnih postopkih in izobraževanju. Javni napisi, imena krajev, javni dokumenti in poslovanje upravnih ter sodnih organov je na teh območjih dvojezično. Socialistična republika Slovenija skrbi za razvoj dvojezičnega in manjšinskega šolstva, tiska, radija in kulturno-prosvetne dejavnosti na narodnostno mešanem območju in zagotavlja v ta namen potrebno pomoč.**

Na podlagi teh jasnih ustavnih določil je predsednik republiške ustavne komisije Miha Marinko v svojem referatu tudi posebej poudaril skrb za narodne manjšine in v tej zvezi dejal:

Poleg ustavne pravice, ki zagotavlja vsakomur, da neznanje jezika ne sme biti ovira za obrambo njegovih pravic, osnutek ustave posebej zagotavlja pravice pripadnikov drugih narodov Jugoslavije v Sloveniji glede izobraževanja in kulturnega udejstvovanja. Pri urejanju manjšinskega vprašanja v naši republiki izhajamo iz načelnega stališča, ki v manjšinskih narodnostih gleda element zblizevanja ljudi in narodov, element bogatstva kulture in človeškega sožitja. Osnutek zato ne uveljavlja samo načelno, da e dolžnost republike skrbeti za enakopravnost in vsestranski razvoj ter napredek manjšin, ampak tudi konkretno opredeljuje položaj madžarske in italijanske manjšine. Določa status narodnostno mešanih območij, določa

črta obvezno skrb republike za razvoj dvojezičnega in manjšinskega šolstva in za vse tiste, predvsem kulturne institucije, ki so

Delavec in kmet imata skupne interese

Volitve v državni zbor so brez dvoma velika in važna odločitev za vse, kajti ni vseeno, kdo bo usmerjal državno politiko in s tem gospodarske, socialne, kulturne, skratka družbene pogoje državljanov.

Iz polpretekle zgodovine avstrijske republike bi se morali učiti. V prvi avstrijski republiki so vedno bolj osvajali oblast predhodniki današnje OVP in FPÖ, socialisti so bili izključeni. Kam je ta politika vodila, ne more in ne sme biti pozabljeno. V spominu so časi ogromne brezposelnosti delavskih množic in s tem povezana tudi obupna stiska srednjega in malega kmeta, ker svojih pridelkov nista mogla spraviti v denar, ker najštevilnejši konzument si ni mogel nič privoščiti. Oba, kmeti in delavci, so spravili oni, ki zdaj ob volitvah spet obetajo raj na zemlji, na rob propada, na kmečkih domovih je pre-pogosto pel biritški boben. Končno so takratni politiki tudi upropastili državo z vsemi bridkimi in žalostnimi posledicami. Vladovali so mogotci, veleindustrija in veleagrarci.

Razliko med prej in danes je stvarno in objektivno razložil tudi deželni glavar in deželni zaupnik socialistične stranke na množičnem volilnem zborovanju v spodnjem kraju naše dežele v govoru, ki so ga z odobravanjem poslušali volilci delavci ter srednji in mali kmetje obeh deželnih jezikov. Prepričevalno je govornik dokazal, da so se eksistenčne razmere vseh bistveno izboljšale z aktivnim močnim vplivom socialistov v vladi, kar so neizpodbitna dejstva.

Nadalje je med drugim naglasil, da mora biti osebna svoboda človeka nedeljena

nujna podlaga kulturnega in vsestranskega razvoja manjšin. Jezik in narodnost, tako kot rasa, spol ali vera, ne moreta biti nikakršna ovira za uživanje vseh pravic človeka in občana. Kot vemo, te pravice daleč presegajo vse klasične pravice državljana, saj postavljajo človeka kot svobodnega upravljalca svojih zadev. Poleg tega temeljnega načela pa uveljavlja ustava še posebno zaščito manjšine kot celote in s tem tudi daleč presega in ne le obsega vsa mednarodna določila o zaščiti manjšin.

ter poudaril spoštovanje vsakega k svoji narodnostni pripadnosti. Voditi je treba tudi pametno in sporazumno zunanjo politiko, kar je danes uspelo tudi v odnosih s sosedno Jugoslavijo. Politika miru in sprave pa seveda ne gre v račun desničarskim krogom, ki se spotikajo celo ob malem obmejnem prometu ter tudi glede gradnje predora pod Ljubeljskim vrhom.

Kar tiče odvracanja volivcev od socialistične stranke s trditvami o nevarnosti za vero, je krilatice, ki ji naseda le tisti, ki je duševno nesamostojen. Ženski, ki je imela te pomisleke, je nekdanji govornik odgovoril: Ne bojte se, da bi vam vero vzeli, Kristus je bil tudi reven ter je z nami držal. K temu še pripomba, da je ugleden župnik dejal: Če bi „rdeči“ ne hodili v cerkev, bi bila cerkev prazna.

Socialistično gibanje je v stoletja trajajoči borbi nesporno doseglo lepe uspehe za delavce in delovne kmete. Delavce in kmete veže mnogo skupnega. Primerena življenjska raven delavca omogoča, da več in bolje konzumira in kmet svoje pridelke lažje prodaja, s svojim izkupičkom pa spet nabavlja industrijske in obrtne proizvode, kot sad dela dlani in uma delavca.

Gotovo je še mnogo nezaodvoljivo rešenih vprašanj in zadev, ki jih bo treba v bodočnosti uresničevati. Močno zastopstvo socialistične stranke v vladi bo lahko ugoden razvoj pospeševalo po svojem znanim volilnem proglašu, v katerem je obljubljen tudi pravičen odnos do narodnih manjšin v Avstriji. Koroški Slovenci, delavci in kmetje, bomo 18. novembra podprli socialistično stranko in glasovali za listo 2.

Tržaški Slovenci in občinske volitve

V nedeljo bodo v Trstu volitve v občinski svet, od katerih izida bo v veliki meri tudi odvisno, kako se bodo v bodoče odvijali odnosi tržaške občine do tamkajšnjih Slovencev. »Primorski dnevnik« — osrednje glasilo Slovencev v Italiji — je objavil v eni zadnjih številčk daljši članek, v katerem karakterizira posamezne stranke in zlasti njihov odnos do narodnostnega vprašanja ter na podlagi teh ocen ugotavlja, da so slovenski volilci pred zelo važno odločitvijo.

Po pisanju omenjenega lista pridejo za Slovence v poštev le tri liste: poleg tako imenovane »Skupne slovenske liste« še listi Socialistične stranke Italije in Komunistične partije Italije, ki obe se v svojih programih odločno zavzemata za enakopravnost Slovencev. O »Skupni slovenski listi« Primorski

dnevnik ugotavlja, da le-ta v svojem volilnem programu sicer vsebuje vse slovenske zahteve, vendar v svojem okviru onemogoča enotnost vseh Slovencev, ker odklanja sodelovanje napredno usmerjenih. Tudi volilni program KPI v celoti in dosledno vključuje vse slovenske zahteve in je na komunistični listi v celoti 19 slovenskih kandidatov, od teh na izglednih mestih štiri, ki so že doslej bili v občinskem svetu. Socialistična stranka v svojem programu odločno zahteva »levi center« (to je sedanja vladna koalicija v Italiji — op. ured.) tudi za Trst. Pri tem igrajo odločilno vlogo prav zahteve v korist slovenske manjšine in PSI poudarja, da je uresničitev slovenskih narodnostnih zahtev osnovni pogoj za vsak resnični demokratični napredek. Tudi na socialistični listi je večje število slovenskih kandidatov.

Kakšna bo torej nova večina v tržaškem občinskem svetu, se sprašuje »Primorski dnevnik«. Ali bo dosedanja sredinska in gluha za zahteve Slovencev, ali bo šla na levo in pričela reševati pereča slovenska vprašanja? »Odgovor na to vprašanje je v znatni meri odvisen prvokrat prav od slovenskih volivcev.« Nekateri preroki namreč napovedujejo, da bo v novem občinskem svetu Trsta igral odločilno vlogo prav glas »Skupne slovenske liste« in bo torej od nje odvisno, ali bo v tem primeru postavila kot pogoj za sodelovanje izpolnitev osnovnih slovenskih zahtev, ali pa bo klonila pod pritiskom krščanskih demokratov in cerkvene hierarhije, kot so v preteklosti klonili zastopniki njene predhodnice »Lipe«, ki so v odločilnih trenutkih glasovali za krščanske demokrate.

Ob koncu pravi »Primorski dnevnik«: Slovenci volite za tiste liste in zlasti za tiste kandidate, ki so s svojim delom dokazali, da bodo najbolje ščitili narodne koristi slovenske manjšine, ki se bodo borili za vsestranski socialni in gospodarski razvoj našega področja, ki bodo resnični predstavniki slovenskega delavca, kmeta in izobraženca!

POŠIROKEM SVETU

DUNAJ. — Kakor smo v našem listu že poročali, sta se Avstrija in Italija sporazumeli za nove razgovore o južni Tirolski. Sestanek zunanjih ministrov obeh držav je bil predviden za 7. in 8. novembra v Salzburgu, vendar je Italija v zadnjem trenutku odpovedala, ker je vztrajanje Avstrije na sodelovanju zastopnikov tirolske deželne vlade dalo „nov značaj“ srečanju vladnih predstavnikov Avstrije in Italije.

WASHINGTON. — Ameriški predsednik Kennedy je prejšnji teden spet uvedel blokado proti Kubi, čeprav se je Sovjetska zveza držala sporazuma o ukinitvi svojih oporišč na Kubi. Medtem se na Kubi in tudi v Združenih narodih nadaljuje pogajanja za končno rešitev tako imenovanega kubanskega vprašanja in se podpredsednik sovjetske vlade Mikojan niti ni udeležil pogreba svoje žene, marveč je nadaljeval svoje razgovore s kubanskim predsednikom Castrom. Na drugi strani pa je Amerika s svojo ponovno blokado pokazala, da ji očitno ni za mirno rešitev spora, ki je nastal okoli kube.

NEW DELHI. — Obmejni spor med Indijo LR Kitajsko, ki je privedel že do prave vojne med obema državama, vzbuja veliko zaskrbljenost širom po svetu. Predvsem obstaja nevarnost, da se indijsko-kitajski konflikt ne bi razširil še na druge države, kajti Amerika in še nekatere zahodne dežele so se že v toliko vmešale, da nudijo Indiji vojaško pomoč, kar bi nekega dne lahko privedlo do podobne akcije tudi na drugi strani. Sovjetska zveza je pozvala obe državi, naj se boji na indijsko-kitajski meji takoj končajo brez predhodnih pogajev, medtem ko zastopa Indija stališče, da bo za prekinitev ognja in za pogajanja priprljena šele po umiku kitajskih čet na položaje, ki so jih le-ta zavzele pred oboroženim spopadom.

ALŽIR. — Predsednik alžirske vlade Ben Bela je na nedavni tiskovni konferenci obirno zavzel stališče do vprašanja Kube. Dejal je, da je kubanska revolucija pomembno gibanje, kajti kubanska vlada izraža voljo kubanskih množic. Alžirija bo ostala — je poudaril Ben Bela — zvesta svoji izvenblokovski politiki in ne bo dovolila nobeni državi, ne glede na njeno bogastvo in moč, da bi ji diktirala, naj opusti politiko prijateljstva in simpatije do kubanske revolucije. Hkrati je alžirski premier tudi izjavil, da Alžirija ne bo dovolila Franciji opravljati atomskih poskusov v Sahari, kajti „Alžirija je proti vsem poskusom in sodi, da so nevarni za vse človeštvo.“

PARIZ. — Medtem ko se je predsednik Francije de Gaulle očitno že sprizajnil z „večino“, ki jo je dobil na nedavnem referendumu o spremembi ustave, in je odločen tudi naprej voditi krmilo Francije, pa je predsednik francoskega senata Gaston Monerville postal predsednik Ustavnega sveta Francije pismo, v katerem zahteva, naj Ustavni svet objavi izjavo, da nedavni referendum ni bil v skladu z ustavo. Mnogo bolj odločilno besedo o bodoči usodi Francije pa bodo nedvomno izrekli francoski volilci sami, ko bodo 18. in 25. novembra volili novo skupščino.

LUSAKA. — Na podlagi sklepa britanskega generalnega guvernerja bodo v Severni Rodoziji ustanovili „začasno vlado“, v kateri bodo le funkcionalni kolonialni oblasti. Ta svoj sklep je britanski guverner obrazložil s tem, da v prvem delu parlamentarnih volitev, ki so bile 3. oktobra letos, nobeni stranki ni uspelo dobiti potrebne večine. Združena federalna stranka priseljske vlade Welenskoga je dobila namreč le 15 mest, Združena nacionalna stranka neodvisnosti Kennetha Kaunda 14, Afriški nacionalni kongres pa 5 poslanskih mest. Ostalih 11 poslancev bodo volili šele v začetku decembra, ker v nekaterih volilnih okrožjih v prvi fazi volitev niso bile izpolnjene zelo zapletene določbe volilnega sistema, preračunane na to, da s čim več ovirami onemogoči afriško večino.

TUNIS. — Proti sedanjemu režimu v južni Afriki, kjer velja kot temeljni zakon rasna diskriminacija, se je izreklo že nešteto demokratičnih organizacij in osebnosti širom sveta. Mnogi so zahtevali, da je treba proti južni Afriki uvesti stroge ukrepe in tamkajšnji režim s tem prisiliti, da bo spremljal svoj nedemokratični odnos do domačega prebivalstva. Temu pozivu se je pred dnevi odzvala tudi konferenca Mednarodne organizacije za prehrano in kmetijstvo (FAO), ki na svojem zasedanju v Tunisu obravnava afriške probleme. Z veliko večino so namreč sprejeli resolucijo o izključitvi Južne Afrike s te konference. Proti resoluciji sta poleg Južne Afrike glasovala edino zastopnika Francije in Velike Britanije, torej držav, ki zaradi svoje kolonialne politike tudi sami nimata čiste vesti

MOSKVA. — Z umetnega satelita, ki kroži okoli Zemlje, so sovjetski znanstveniki in tehniki prejšnji teden izstrelili v smeri proti Marsu kozmično raketo, na katere krovu je avtomatska postaja z imenom „Mars 1“. Polet 893,5 kg težke avtomatske postaje proti Marsu bo trajal nad sedem mesecev, kajti razdalja tega planeta od Zemlje se giblje med 56,300.000 do 401.400.000 km. Naloge kozmične rakete „Mars 1“ so naslednje: 1. dolgo opazovanje kozmičnega prostora med letenjem proti Marsu; 2. navezava medplanetarnih radijskih komunikacij; 3. fotografiranje Mars in oddajati slike po radiu na Zemljo. Pričakujejo, da bo sedanji sovjetski korak v vesolje odkril številne zanimivosti, predvsem pa naj bi pomagal rešiti uganko: Ali so na Marsu živa bitja!

SKOPLJE. — V bližini Kumanovega pri Skoplju je izliril osebni vlak, ki vozi na pragi Beograd—Skopje. Pri nesreči je 24 oseb zgubilo življenje, večje število poškodovanih pa je bilo poškodovanih. — V Makedoniji je večredno deževje povzročilo večje poplave, med katerimi je bilo poškodovanih oziroma porušenih 150 stanovanjskih hiš, pa tudi številni gospodarski objekti so poplavljeni. Območje Dubrovnika pa je zajelo močno neurje z burjo, ki je povzročila za več milijonov dinarjev škodo.

Skrb Jugoslavije za manjšine v praksi:

Dvojezičnost v javnem in družbenem življenju

v vseh krajih, kjer žive občani italijanske narodnosti

Pred nedavnim je bilo v Kopru posebno posvetovanje vodilnih predstavnikov reškega in koprškega okraja (to so okraj, kjer živi italijanska narodnostna manjšina — op. ured.) ter predstavniki komisije za manjšinska vprašanja pri Glavnem odboru socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije in Hrvaške.

Na posvetovanju, ki je bilo vseskozi prežeto s skladnostjo in enotnostjo stališč in pogledov na obravnavano problematiko, so ob upoštevanju skupnih jugoslovanskih socialističnih načel v pogledu na narodnostne manjšine ugotovili potrebo po kar največji skladnosti v izvajanju teh načel v praksi v vseh treh okrajih, kjer živi italijanska narodnostna manjšina. V tem smislu je bilo tudi poudarjeno stališče, naj se postopoma, toda s še večjo doslednostjo uveljavlja v vseh okrajih oziroma območjih, kjer žive občani italijanske narodnosti, dvojezičnost v vsem javnem in družbenem življenju.

Hkrati so na posvetovanju razpravljali o položaju in nekaterih problemih italijanskega manjšinskega šolstva, o dejavnosti italijanskih krožkov in njihove unije, o skrbi za usposabljanje in vključevanje občanov italijanske narodnosti v družbeno-politično življenje in za njihov socialno-gospodarski položaj nasploh in so bili s tem v zvezi sprejeti potrebni sklepi. Za praktično izvajanje teh sklepov bo v bodoče skrbela posebna skupna medokrajna koordinacijska komisija za manjšinska vprašanja, ki se bo sestajala izmenoma v vseh treh okrajnih središčih.

Spomenik padlim Avstrijcem v Ljubljani:

„Za mir med narodi“

Kakor smo v našem listu že zadnjič na kratko poročali, je bil na Dan mrtvih 1. novembra na centralnem pokopališču v Ljubljani odkrit spomenik padlim Avstrijcem v drugi svetovni vojni, ki ga je postavilo Društvo za gospodarsko in kulturno sodelovanje med Avstrijo in Jugoslavijo. Spominske svečanosti so se udeležili visoki predstavniki Avstrije, med njimi koroški deželni glavar Ferdinand Wedenig s soprogo, prvi namestnik štajerskega deželnega glavarja Fritz Matzner, drugi predsednik štajerskega deželnega zbora Karl Brunner, graški župan Gustav Scherbaum in drugi ter kot zastopniki LR Slovenije podpredsednik Izvršnega sveta LRS dr. Joža Vilfan, član Izvršnega sveta LRS Mitja Ribičič, predsednik Mestnega sveta Ljubljana inž. Marjan Tepina, častni predsednik Rdečega križa Slovenije Josip Jeras in podpredsednik Društva LRS za Združene narode dr. Slavko Zore.

V okviru svečanosti sta spregovorila namestnik štajerskega deželnega glavarja in podpredsednik Društva za gospodarsko in kulturno sodelovanje med Avstrijo in Jugoslavijo Fritz Matzner ter predsednik Mestnega sveta Ljubljana inž. Marjan Tepina. Namestnik deželnega glavarja Matzner je v svojem govoru, ki ga objavljamo v originalnem nemškem besedilu, dejal:

Im Namen der Österreichisch-jugoslawischen Gesellschaft zur Förderung der wirtschaftlichen und kulturellen Beziehungen gebe ich der großen Freude und Ehre Ausdruck, daß Vertreter der Regierung der Volksrepublik Slowenien zur unserer Friedensfeier und Ehrung der österreichischen Toten im zweiten Weltkrieg erschienen sind. Wir danken dafür aus vollem Herzen. Wir grüßen auch alle zu dieser Feier Erschienenen.

Gleich so danken wir den nach Ljubljana gekommenen Vertretern vieler österreichischer Landesregierungen, die auch in hochherziger Weise die Kosten für die Errichtung dieser Mahn- und Gedächtnisstätte getragen haben. Zur gleichen Stunde wird am Grazer Zentralfriedhof bei dem vor genau einem Jahr

enthüllten internationalen Mahnmahl, das von jugoslawischen und österreichischen Organisationen gemeinsam errichtet wurde, eine Gedenk- und Friedensfeier abgehalten. Unter diesem Mahnmahl in Graz liegen 1250 jugoslawische Freiheitskämpfer und erschossene Geiseln, Opfer aus der alle Menschlichkeit schändenden NS-Zeit. Es liegen dort auch ca. 900 meist grausam getötete Österreicher, junge und alte Männer und Frauen. Auch fanden dort ca. 400 gewaltsam getötete Tschechen, Russen, Polen, Ungarn, Italiener, Deutsche, Franzosen, Engländer, Griechen und Israelis ihre letzte Ruhestätte.

Daß wir Österreicher uns nun auf jugoslawischem Boden vor unseren in jugoslawischer Erde ruhenden österreichischen Toten verneigen dürfen, danken wir vor allem der jugoslawischen Bundesregierung, welche die Zustimmung zur Errichtung dieser österreichischen Gedenkstätte gegeben und damit eine große freund-nachbarliche Friedenstat gesetzt hat.

In dieser Geisteshaltung haben wir auch das Denkmal geformt. Der Sockel zeugt von unserer Verehrung für die Toten des zweiten

Weltkrieges. Er gibt auch die Liebe zu unserer Heimat durch deren Symbole wider und aus Trauer und Liebe steigt die Sehnsucht nach einem immerwährenden Völkerfrieden auf der Erde. Ganz stark soll der Mensch auf dem Sockel die Ablehnung der Gewalt zur Unterjochung der schwächeren, der kleineren Nationen versinnbildlichen.

Darum laßt uns die Felder bebauen und Brot schaffen, nicht nur für unser Volk, sondern für alle noch hungernden Völker!

Laßt uns Kraftwerke bauen, unsere Industrie fördern, Waren zur Verbesserung des täglichen Lebens erzeugen, wieder nicht nur für uns, sondern auch für alle jetzt selbständig gewordenen, aber noch armen Völker!

Laßt uns wetteifern in der Verbreitung und Vermehrung unserer hohen Kulturschätze auf der ganzen Erde! Befreien wir die Völker von Furcht und Not! Nie wieder Krieg! Frieden zwischen allen Völkern!

Mit diesen weltweiten Wünschen enthülle ich die ÖSTERREICHISCHE GEDENKSTÄTTE.

Predsednik Mestnega sveta Ljubljana inž. Tepina pa je ob tej priložnosti poudaril:

Prisostvujemo odkritju nagrobnega spomenika padlim Avstrijcem, žrtvam preteklo svetovne vojne, ki ga je postavilo Društvo za kulturno in gospodarsko sodelovanje med Avstrijo in Jugoslavijo. Naj najprej pozdravim ugledne obiskovalce iz sosedne Avstrije, potem pa mi dovolite, da izrazim nekaj misli o tem, kakšen značaj pripisujemo našemu srečanju ob tem spomeniku.

Kakor vselej, kadar zapisujemo ali zaznamujemo dogodke in posledice vojn, se tudi tokrat ne moremo izogniti temu, da se ne bi hkrati spominjali vseh njihovih vzrokov, tokov in posledic. Danes, na tradicionalni Dan mrtvih, pa se še posebej spominjamo vseh žrtev in težkih usod, ki jih vojne puščajo za seboj. V vseh ljudstvih je globoko zakoreninjen občutek spoštovanja do vseh ljudi, ki so padli kot žrtve vojne vihere in goreča želja, da se vojna ne bi nikdar več ponovila.

Še več, pretekla svetovna vojna je mnoge ljudi naučila obsojati vojno in jih napotila v vrste borcev za pogoje trajnega miru in sodelovanja med narodi in državami. Mnoge nove države so sprejele načela

o miroljubnem reševanju mednarodnih sporov, o spoštovanju suverenosti drugih narodov, o nevmešavanju v notranje zadeve drugih držav in pomoči gospodarsko nerazvitim državam, kot temeljna načela svoje zunanje politike.

Sosedna Avstrija je na svoj način doživela in preživela temno dobo nemškega nacizma in druge svetovne vojne, ki jo je ta povzročil. Čeprav zvesta načelom nevtralnosti je postala leta 1938 plen tedaj še močnega nemškega vojnega stroja. Ta je na svojem osvajalnem pohodu zajel in nosil s seboj mnoge usode nepripravljenih ljudi, ki niso znali predvidevati in doumeti, kakšnega zla je sposoben fašizem in da to zlo v izbiri sredstev nasilja ne prizanašata niti tistemu, ki ga hoče podjarmiti, niti tistemu, ki ga vodi s seboj. Njihovi grobovi širom sveta so nema obsojda vojne in fašizma ter vsake oblike nasilja za reševanje sporov med ljudmi in narodi.

Na spomeniku, ob katerem stojimo, čitamo besede: »Za mir med narodi«, statua ob spomeniku pa lomi meč kot simbol za vsakršno sredstvo nasilja. Te besede pričajo, da so tudi pobudniki postavitve tega spomenika hoteli povedati več kot izraziti sočustvovanje s svojci padlih in počastiti spomin mrtvih rojakov, vojni žrtev. Obsodili so vojno, izrazili so svojo voljo in pripravljenost, gojiti miroljubne odnose z vsemi narodi, ki to sami žele.

Kljub težkim preizkušnjam preteklo vojne, kljub poznavanju okolnosti, ki govore o tem, da bi bila nova vojna še mnogo strašnejša od preteklo, ni prenehala oboroževalna tekma in niso prenehali pojavi vojnega pritiska kot sredstva za reševanje meddržavnih nesoglasij in za zastraševanje narodov, ki se bore za svojo svobodo in neodvisnost. Gotovo je v takih časih vsaka beseda in vsako dejanje, ki obsoja vojno in nasilje ter goji tako zvestobo do svoje svobode in neodvisnosti kot načelo miroljubnega sožitja med narodi, vredno vse pozornosti, priznanja in sodelovanja.

Naj izrazim prepričanje, da so nas vse le take misli in razlogi privedli k temu spomeniku, a tudi želja, da bi nas take misli vodile tudi v vseh naših bodočih sosedskih odnosih.

Spomenik, ki na 14 m visokem marmornem bloku nosi napis „Dem Völkerfrieden, 1941–1945, den toten Österreichern“ ter avstrijski državni grb in grbe zveznih dežel, v ospredju pa 3 m visok bronast kip, je delo grškega umetnika Wolfganga Skala.

Svečanosti ob odkritju spomenika v Ljubljani so se udeležili tudi koroški deželni glavar Ferdinand Wedenig s soprogo (desno) in namestnik štajerskega deželnega glavarja Fritz Matzner (levo).

Kapitalne družbe in inozemski kapital v avstrijskem gospodarstvu

Da ima inozemski kapital tudi družbe z omejenim jamstvom pod kontrolo, pa ne sledi le iz tega, temveč tudi iz dejstva, da morejo republika, zvezne dežele in občine svoj vpliv v polni meri izvajati le v 21 družbah in da so v celoti udeležene le na 36 družbah.

Vpliv inozemskega kapitala v avstrijskih kapitalnih družbah

Inozemski kapital je z 2,9 milijardami šilingov udeležen na 140 akcijskih družbah, katerih osnovni kapital znaša 4,6 milijarde šilingov. Od tega je 48 akcijskih družb popolnoma inozemska posest, pri 17 nadaljnjih družbah pa ima kvalificirano večino. Če k temu prištejemo še 21 družb, kjer ima inozemski kapital navadno večino, potem pridemo do zaključka, da stoji 86 akcijskih družb z 2,83 milijardami šilingov osnovnega kapitala pod inozemsko kontrolo.

Poleg tega je inozemski kapital — kakor že rečeno — udeležen z 1,34 milijarde šilingov ali 86 % vsega osnovnega kapitala na 193 družbah z omejenim jamstvom. V 151 družbah z 1,36 milijarde šilingov osnovnega kapitala ima absolutno

večino, v 98 pa je naložen sploh samo inozemski kapital (1,03 milijarde šilingov). S svojo posredno udeležbo pa inozemski kapital lahko vpliva še na 34 družb z omejenim jamstvom, na katerem je udeležen s 47 %, in na 28 akcijskih družb, kjer je udeležen s 45 %.

Razčlemba neposredne udeležbe inozemskega kapitala na kapitalnih družbah v Avstriji kaže, da so na 2,9 milijarde šilingov pri akcijskih družbah in z 1,3 milijarde šilingov pri družbah z omejenim jamstvom (v %) udeležene:

	na akcijskih družbah	na družbah z omejenim jamstvom
ZDA	34,1	14,3
Evropska gospodarska skupnost	28,0	51,3
Velika Britanija	20,1	4,6
Švica in Liechtenstein	11,0	19,7
druge države	6,8	10,1

Pri tem ne smemo prezreti, da je poleg tega inozemski kapital močno udeležen tudi v zasebnih industrijskih podjetjih in v osebnih družbah (OHG, KG) zlasti na področju kemične, papirne in tekstilne indu-

strije. Zelo gotovo je, da inozemski vpliv na teh podjetjih in družbah enako narašča, kakor smo videli, da narašča v kapitalnih družbah.

Vzroki za to naraščanje so raznoliki. Tako je med drugim vrsta inozemskih podjetij obšla avstrijske zaščitne carine s tem, da so v Avstriji odprla svoje obrate. Ta ukrep jih je prišel cenejši kot pa izvoz svojih izdelkov v Avstrijo, ki je zahtevala carine. Druga pota za naselitev inozemskih podjetij so vodila preko začetnih servisnih postaj, ki pa so se kmalu razvile v montažna in proizvodna podjetja raznih sestavnih delov dotičnih strojev in naprav. Da je tudi razmeroma večji rezervar razpoložljive in deloma tudi cenejše delovne sile pripomogel k naraščanju števila inozemskih podjetij v naši državi, tudi nikakor ne smemo prezreti.

Celotnega vpliva inozemskega kapitala na avstrijsko gospodarstvo v danih pogojih ni mogoče ugotoviti, precej gotovo pa je, da privatni skriti kapital in investicije ne bodo manjše od kapitala in investicij, ki jih izkazujejo kapitalne družbe. To trditev opravičujejo podatki o priznanih in še obstoječih patentih v Avstriji po drugi svetovni vojni. Vsak v Avstriji priznan inozemski patent pomeni najmanj inozemsko udeležbo na proizvodnji, če že ne inozemsko proizvodnjo v celoti. V Avstriji pa

je bilo med letom 1948 in 1957 priznanih 19.272 inozemskih patentov, v letih 1958 in 1960 pa nadaljnih 13.327. Koncem septembra 1960 je bilo pri avstrijskem patentnem uradu veljavnih 23.965 inozemskih patentov, to je 11.182 več, kot jih je bilo veljavnih pred drugo svetovno vojno koncem leta 1936.

Kapitalne družbe in avstrijske akcijske banke

Avstrijske akcijske banke so udeležene na 101 akcijski družbi z 1,7 milijarde šilingov in na 20 družbah z omejenim jamstvom s 158 milijoni šilingov. Ta udeležba je zelo različna in kaže, da akcijske banke absolutno obvladajo 60 akcijskih družb ali okroglo osmino vseh akcijskih družb v državi. Manj zanimanja imajo akcijske banke na družbah z omejenim jamstvom. V podrobnem pa izgleda udeležba akcijskih bank na kapitalnih družbah tako-le:

udeležba	na akcijskih družbah		na družbah z o. j.	
	število	% udeležbe	število	% udeležbe
50 do 100 %	52	69,9	5	64,0
do 50 %	41	24,8	11	26,7
100 %	8	100,0	4	100,0

Če nasplošno upoštevamo, da so akcijske banke udeležene na 20,5 % akcijskih družb s komaj 7,8 % nominalnega kapitala in le na 5,3 % družb z omejenim jamstvom s komaj 5,5 %, skupno torej na nominalnem kapitalu kapitalnih družb komaj s 7,7 %, potem lahko nagibamo h temu, da njihova udeležba v kapitalnih družbah ne igra posebne vloge. Tudi če gledamo njihovo posredno udeležbo na kapitalnih družbah, dobimo vtis, da je tudi ta udeležba le malenkostna. Ta posredna udeležba se namreč nanaša le na 30 akcijskih družb s 429 milijoni šilingov nominalnega kapitala in na 12 družb z omejenim jamstvom z okroglo 60 milijoni šilingov nominalnega kapitala. Če pa vendar upoštevamo, da se vse te udeležbe nanašajo le na koncern »Creditanstalt-Bankverein«, ki ga sestavlja še Steyr-Daimler-Puch AG in Semperit AG, potem spoznamo, da na splošno sicer vpliv akcijskih bank v kapitalnih družbah res ni posebno velik, da pa ima Creditanstalt v avstrijski ključni industriji in s tem tudi v avstrijskem gospodarstvu kar veliko vlogo.

(Se nadaljuje)

1872 Devetdesetletnica Hranilnice in posojilnice 1962 v Št. Jakobu v Rožu

najstarejše slovenske hranilnice in hkrati najstarejše kmečke kreditne zadrage v Avstriji

V nedeljo je naša najstarejša hranilnica in prva kmečka kreditna zadruga v Avstriji slavila devetdesetletnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti je ob 11. uri dopoldan Zveza slovenskih zadrug v Celovcu odkrila ob Narodnem domu v Št. Jakobu spomenik pobudniku dr. Valentinu Janežiču in ustanoviteljem te hranilnice, popoldan pa je bila v veliki dvorani gostilne Antonič na Reki veličastna proslava in zadržno zborovanje, ki se ga je udeležilo daleč nad 500 koroških slovenskih zadržnikov.

Kot častni gostje so se jubilejne proslave udeležili: deželni svetnik Hans Sima s soprogo, generalni konzul Boris Trampuž s soprogo, podpredsednik Glavne zadržne zveze Slovenije Stane Petelin in zastopniki Okrajne zadržne zveze iz Kranja, namestnik direktorja Koroške Raiffeisenove zveze, dipl. trg. Kleinberger, zastopniki narodnih organizacij koroških Slovencev, zborniška svetnika Mirko Kumer in Hanzej Ogris, župan občine Št. Jakob v Rožu Janez Koren z občinskimi odborniki ter predstavniki šentjakobske Raiffeisenove hranilnice.

„Zadržništvo — steber našega gospodarstva“

Št. Jakob v Rožu se je preteklo nedeljo oblekel praznično. Trg pred poslopjem Narodnega doma je bil v avstrijskih zastavah ter v cvetju in zelenju. Nad vhodom v hranilnične prostore je bil napis, s katerega je v slovenskem in nemškem jeziku najstarejša kmečka hranilnica pozdravljala vse, ki so se zbirali k proslavi njene devetdesetletnice. Levo od vhoda ob steni pa je bilo — pokrito z avstrijsko zastavo — na marmornatem podstavku bronasto doprsje dr. Valentina Janežiča, spomenik njemu in ustanoviteljem prve kmečke hranilnice v Avstriji.

Praznična pa je bila tudi sosedna vas Reka, kjer se je v Antonićevo dvorano odvijal popoldanski spored slavnostnega srečanja naših zadržnikov. Na pročelju dvorane je nad odrom visela velika slika dr. Valentina Janežiča; ob njegovi desni je bila slika župnika Ražuna, ki je bil predsednik posojilnice do leta 1914 in pod katerega predsedstvom je bil zgrajen Narodni dom v Št. Jakobu; na levi pa slika Franca Majerja, pd. lbovnika na Bistrici, ki je posojilnici predsedoval od leta 1914 do 1941 in ki jo je vodil skozi čase 2 vojn in svetovne gospodarske krize vse dotlej, ko jo je doletelo največje gorje likvidacije slovenskega zadržništva po domačih in tujih nacističnih nasilnežih. Tudi tu je bilo obilo zelenja, avstrijske zastave ter kot spoznanje in izpoved udeležencev napis „Zadržništvo je steber našega gospodarstva“.

K vsemu je še narava — kot bi se ob dviganju raket ognjemeta na predvečer zavedla, kaj se za ta dan spodobi po zadrževanemu tednu — olepšala dan slavlja našega zadržnega jubileja s prijetnim jesenskim soncem in ga ni skalila niti s kapljico dežja.

Proti enajsti uri se je na šentjakobskem trgu pričela zgrinjati velika množica zadržnikov in prijateljev našega zadržništva. Prišli so iz vseh krajev Koroške, kjer delujejo slovenske zadrage, zastopani so bili vsi sloji in vse starosti našega ljudstva: stari koreniti kmečki očanci in mladi podjetni kmetje, delavci obrtniki in inteligenti, gospodinjice in mladina obeh spolov. Ta mogočna udeležba ni bila le dokaz zvestobe našega ljudstva narodnim in zadržnim idealom, bila je tudi dokaz globoke vere in trdnega prepričanja, da bi brez lastnih zadrug koroški Slovenci ne prestali trde in krute preteklosti tako, kot smo jo prestali in da bodo tudi v bodoče naše zadrage ostale steber našega gospodarstva in narodnostnega razvoja.

In ko je predsednik Zveze slovenskih zadrug v Celovcu Florijan Lapuš odkril spomenik dr. Valentinu Janežiču in ustanoviteljem šentjakobske hranilnice, je bilo, kakor da bi še na bronastem kipu zaigrale oči tega velikega moža v veselju

spoznanju, da njegovo pionirsko delo ni bilo zaman, da rod vnukov in pravnukov njegovih sovrstnikov že visoko dviga in spoštuje zastavo zadržništva in njegovih svetlih idealov.

Po odkritju spomenika se je množica zbrala v Antonićevo dvorano na Reki, jo napolnila do zadnjega kotička in zasedla še veliko dvorišče pred njo, s katerega je lahko sledila slavnostnemu sporedu velikega zadržnega zborovanja, ki sta ga začela za jubilejntno posojilnico njen odbornik Jože Miklavčič, v imenu Zveze slovenskih zadrug pa njen podpredsednik domačin Janko Čuden. Nato je jubilejntna hranilnica pričela sprejemati vrsto ustmenih in pisanih čestitk zadržnih, občinskih in deželnih predstavnikov, ki jih v izvlečkih objavljamo na drugem mestu. Slavnostni govor, katerega vsebino prinašamo na prvi strani, je imel podpredsednik Zveze slovenskih zadrug dr. Mint Zwitter, ki ima za vsestransko uspehi potek proslave tudi drugače največje zasluge.

Spomenik dr. Valentinu Janežiču in ustanoviteljem šentjakobske hranilnice

V nedeljo dopoldan je ob priložnosti devetdesetletnice šentjakobske posojilnice pred Narodnim domom na trgu v Št. Jakobu Zveza slovenskih zadrug odkrila spomenik pobudniku dr. Valentinu Janežiču in ustanoviteljem te prve kmečke hranilnice Avstrije. Odkritja se je udeležila velika množica koroških slovenskih zadržnikov, zastopniki Hranilnice in posojilnice Št. Jakob v Rožu, Zveze slovenskih zadrug, Glavne zadržne zveze Slovenije ter Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, Slovenske prosvetne zveze in Slovenske kmečke zveze pa so ob pokanju možnarjev položili pred spomenik svoje vence in cvetje.

Pred odkritjem spomenika je za Hranilnico in posojilnico Št. Jakob v Rožu spregovoril njen podpredsednik Jože Stornik, za Zvezo slovenskih zadrug v Celovcu pa njen predsednik Florijan Lapuš.

Podpredsednik jubilejntne posojilnice Jože Stornik je med drugim dejal:

»Ponosni smo, da so v našem Št. Jakobu pogumni, svojemu ljudstvu in vsestranski službi vdani možje na pobudo in pod vodstvom domačina dr. Valentina Janežiča pred 90 leti našli in prvi zakorakali pot samopomoči, da bi gospodarsko utrdili in osamosvojili naše domove. Od tiste dobe je naša Hranilnica in posojilnica v nešteti primerih pomagala svojim članom v gospodarski stiski ter s svojim delovanjem na široko podpirala smisel za varčno in premišljeno gospodarjenje, istočasno pa tudi gospodarsko iniciativo in podjeto za izboljšanje kmetovanja in za ustanovitev lastnih obrtnih in drugih dejavnosti. Zlasti pa je vsekakor podpirala napore delovnih ljudi, da si postavijo svoj dom in svoje ognjišče.

Predsednik Zveze slovenskih zadrug v Celovcu Florijan Lapuš pa je poudaril:

Kljub strašnim udarcem dveh svetovnih

Kulturni okvir veliki slavnosti so dali mešani pevski zbor Slovenske prosvetne zveze pod vodstvom Pavla Kernjaka, ansambel „Veseli planšarji“ in skupina recitatorjev, ki so jo sestavljali Marija Partl, Režika Mečina, Martin Partl, Hanzi Oman in Joško Mikl. Kakor vedno je pevski zbor tudi ob tej priložnosti tenkočutno razlil po dvorani vrsto koroških narodnih in domoljubnih pesmi in melodij, med njimi tudi tako našo zadržno kot pa narodno izpoved: Žive naj vsi narodi... Dvorana je njegove pesmi sprejela s polnim občutjem, kot tudi recitacije Jenkovič, Gregorčičevih in Gradnikovih pesnitev, ki so simbolično poveljevale veliki dan. Veseli planšarji so že dopoldne skrbeli za dostojen uvod k odkritju spomenika, popoldne pa so po zaključku zborovanja s svojimi šegavimi nošami, vižami in pesmimi skrbeli za prekipajoče veselje pozno v noč.

Šentjakobska proslava je za nami. Prireditelji in vsi sodelujoči so nad njenim izidom lahko zadovoljni. Njim velja vse priznanje, kajti njihovo prizadevanje in organizacijske sposobnosti so bile vzorne, zato pa je bila tudi proslava edinstveno veličastna.

vojn, predvsem še po premaganih strahotah nacističnega nasilja, ki je hotelo z vsem slovenskim zadržništvom na Koroškem uničiti tudi to slavno zadrugo, danes ponosno praznujemo njen veličastni jubilej. Pred prenovljenim domom in pred prenovljenimi poslovnimi prostori izrekamo z odkritjem tega skromnega spomenika predvsem pobudniku te prve naše zadrage, dr. Valentinu Janežiču iz Leš, ter njegovim sodelavcem iz okolice Leš in Št. Jakoba zaslužno zahvalo za njihovo pogumno in dalekovidno dejanje te gospodarske in narodne samopomoči.

Odkrivam spomenik velikemu možu izmed našega ljudstva v imenu Zveze slovenskih zadrug v Celovcu ter ga izročam v varstvo najstarejši naši posojilnici s pozivom, da bi bilo veliko dejanje velikih prednikov pred 90 leti vzor in bodrilo, da bomo tudi stoletnico in nadaljnje veličastne jubileje naših zadrug na Koroškem proslavljali z novim delom in z nadaljnjimi uspehi.

Čestitke jubilejntni Hranilnici in posojilnici

Koroški deželni glavar
Ferdinand Wedenig:

Für die Einladung zur Gründungsfeier am 4. November 1962 in St. Jakob i. R. danke ich höchst. Ich bin infolge anderweitiger dienstlicher Verpflichtung leider nicht in der Lage, an dieser Genossenschaftsfeier teilzunehmen und bitte daher mein Fernbleiben zu entschuldigen. Den neunzigjährigen Bestand der ältesten bayerischen Kreditgenossenschaft Österreichs in St. Jakob im Rosental nehme ich gerne zum Anlaß, um allen Funktionären und Mitgliedern dieser Genossenschaft meine herzlichsten Glückwünsche zu übermitteln. Möge der Genossenschaft auch weiterhin viel Erfolg beschieden sein.

Župan občine Št. Jakob v Rožu,

Janez Koren:

Kot župan šentjakobske občine izrekam najlepše čestitke k devetdesetletnemu jubileju ustanovitve kmečke hranilnice in posojilnice v Št. Jakobu v Rožu. S čestitkami pa izrekam tudi moje osebno priznanje in visoko spoštovanje ustanoviteljem te prve kmečke hranilnice in posojilnice na našem ozemlju. Moja zahvala pa velja tudi vsem odbornikom in aktivnim sodelavcem te zadrage, ki so kljub uničenju po dveh svetovnih vojnah, kljub inflaciji in razvrednotenju denarja in kljub osebnemu preganjanju zastavili svoje sile v korist in pomoč domačemu ljudstvu.

Podpredsednik Glavne zadržne zveze Slovenije, Stane Petelin:

Dovolite mi, da Vas ob tej izredno pomembni obletnici Vašega zadržništva najlepše pozdravim v imenu vseh slovenskih zadržnikov, slovenskih zadrug in prav posebej še predsedstva Glavne zadržne zveze Slovenije. Devetdeset let obstoja Vaše kmečke hranilnice in posojilnice je tesno povezanih s poljo vsega slovenskega zadržnega gibanja. Ko se ob tej priložnosti spominjamo pionirjev zadržništva, ki so nesebično delali v zelo težavnih razmerah v korist našega ljudstva, želimo Vaši hranilnici in posojilnici kot vsem slovenskim in drugim zadržnam na Koroškem veliko uspehov v nesebičnem prizadevanju za gospodarski napredek Vaših članov, za procvit narodnega gospodarstva.

Namestnik direktorja Koroške Raiffeisenove zveze, dipl. trg. Kleinberger:

Im Namen des Raiffeisenverbandes Klagenfurt erlaube ich mir, Ihnen zu der heutigen Festversammlung die besten Glückwünsche zu übermitteln. 90 Jahre sind es her, als die erste Genossenschaft hier in Kärnten gegründet wurde und nunmehr zählen wir in unserem Lande 280 Genossenschaften. Ich glaube daher wohl sagen zu dürfen, daß die Genossenschaftsidee als solche gerade hier in Kärnten auf besten Grundlagen aufgebaut wurde. An der Spitze des Genossenschaftswesens in Kärnten stehen zwei Verbände, der slowenische Verband und der Raiffeisenverband. Das Verhältnis zwischen den zwei Verbänden ist ein vorzügliches und ich gebe der Zukunft zum Ausdruck, daß dieses Verhältnis sich noch besser und noch inniger gestalten möge zum Nutzen und Frommen der Genossenschaftsmitglieder.

Direktor-Stellvertreter der Genossenschaftlichen Zentralbank in Wien,

Karl Pointer:

Der neunzigjährige Bestand der Spar- und Darlehenskasse in St. Jakob i. R. ist für mich ein willkommener Anlaß, Ihnen die besten Glückwünsche zu diesem Jubiläum, zur unermüdlichen Aufbauarbeit, die in der Vergangenheit geleistet wurde, und für Ihre Vorhaben in der Zukunft zum Ausdruck zu bringen. Für die freundliche Einladung, die Sie mir zukommen ließen, danke ich herzlich, bitte jedoch mein Fernbleiben zufolge dienstlicher Obliegenheiten in Wien gütigst entschuldigen zu wollen.

TELEVIZIJA ne škoduje očem

Najnovejši znanstveni izsledki so ovrgli mnoga dosedanja verovanja o lastnostih našega najdragocenejšega čutila

Še vedno verjamemo, da gledanje televizije in filma škoduje našim očem, da se kvarijo, če beremo pri slabi svetlobi, da se z nošenjem očal oči razvadijo itd. Toda v zadnjem času so vedno močnejši glasovi znanstvenikov, ki so skoraj vse dosedanje trditve postavili dobesedno na glavo. Večurno gledanje filma ali televizije svojim pacientom s slabimi očmi priporočajo, ker pravijo, da je to zelo dobra telovadba za oči. Prav tako nimajo ničesar proti slabi razsvetljavi in še proti marsičem drugemu. No, pa si oglejmo, kako bi nam odgovorili na nekatera vprašanja, ki nas najbolj zanimajo.

KAKO TELEVIZIJA VPLIVA NA OČI

Razne raziskave so dokazale, da gledanje televizije ne povzroča slabih posledic. Nasprotno. Eden izmed znanih okulistov celo trdi, da gledanje televizije in filma očem koristi kot zelo odlična vaja. Isti zdravnik tudi trdi, da ni utemeljeno mišljenje, da se oči kvarijo, če držimo berilo preblizu oči. Prav tako meni tudi za branje, če ležimo. Pravi, da branje v postelji sicer izzove neprijetnosti, na primer glavobol — nikoli pa ne škoduje očem samim.

OČI PRI VOŽNJI Z AVTOMOBILOM

Pri vožnji z avtomobilom ne bi smeli gledati samo v eno smer, ampak je treba oči čim pogosteje obračati na levo in desno. Pogled ne bi smeli uperiti v eno točko dalj kot dve sekundi, ker sicer lahko pride do slepljivosti, kar je najpogostejši vzrok avtomobilskih nesreč na odprtih cestah.

V krvi je osebnost

Moderna znanost je odkrila, da je človekov temperament odvisen od krvne skupine, ki ji pripada. Za tiste, ki imajo krvno skupino B, je značilna vztrajnost, metodičnost in avtoritativnost. Če nalete na prepreke, jih razbijejo ali pa se ob njih sami razbijejo.

Predstavniki skupine AB imajo zapleten značaj in so polni nasprotij. Lotevajo se vsega: akcije, senzacije, spoznavanja... Radi sklepajo poznanstva, vendar jim prijateljstvo ne pomenja od mora, marveč preučevanje.

Ljudje, ki imajo kri O, so lahko prilagodljivi in vsklajajo svoj značaj z značajem ljudi, s katerimi prihajajo v dotiko. Veliki optimisti so in zelo družabni ljudje, vendar med vsemi najmanj originalni.

Ljudje, ki se jim po žilah pretaka krvna skupina A, so občutljivi za vse spremembe, ki jih obkrožajo. Takšne ljudi privlači tisto, česar v življenju ni mogoče praktično uporabiti. Najraje imajo delo, ki od njih ne zahteva gibanja. S statističnimi podatki so ugotovili, da sodijo v to skupino antikvarji, ta skupina pa je dala tudi največ slikarjev in filozofov.

KAJ PA SONČNA OČALA?

Zdravniki priporočajo, naj sončna očala nosijo samo tisti ljudje, ki jim sonce zares škoduje. No, sonce večini ne škoduje, zato je nošenje sončnih očal predvsem moda. Posebno si je zapomniti naslednje: škodljivi ultravioletni žarki lahko poškodujejo oko tudi skozi temna očala.

ALI OČALA SLABIJO OČI?

Doslej še ni bilo dokazano, da očala slabijo ali krepijo vid. Edina znana vloga očal je, da pripomorejo k jasnejši sliki.

Pretirano branje lahko izzove bolečino v očeh ali občutek neprijetnosti, toda ne vpliva na same oči ali na vid.

ALI LAHKO „REŠIMO“ SVOJE OČI?

Znani specialist za oči pravi, da si oči ne bomo prav nič izboljšali, če bomo tako pazili nanje, da jih bomo čimmanj uporabljali. Oči se prav tako kot prsti, roke, noge ali kakšen drug del telesa toliko bolj degenerirajo, kolikor jih manj uporabljamo.

KAKO KAJENJE IN ALKOHOL VPLIVATA NA VID?

Kajenje in pitje alkohola ne vplivata neposredno na oči, vendar imata svoj vpliv na vid. Pijani ljudje navadno vidijo vse dvojno, kar izzove mnoge nesreče, posebno pri upravljanju avtomobila. Razen tega pretirana uporaba tobaka in alkohola zmanjšuje vidno aktivnost in ustvarja temne zavese pred očmi. To se strokovno imenuje toksilna ambliopija, ki jo je mogoče odstraniti s prenehanjem uživanja tobaka in alkohola.

ALI SE MOŠKI IN ŽENSKI VID RAZLIKUJETA?

Pred kratkim so v Chicagu opravili poizkus z zenicami, ki se toliko bolj odpro, s kolikor večjim zanimanjem si ogledujemo neki predmet. Pri tem poizkusu so sodelovali štiri moški in štiri ženske. Najprej so si ogledovali sliko nekega otroka, nato sliko otroka in matere, nato sliko na pol gole ženske in na koncu še sliko na pol nagega moškega. Zgodilo se je prav tako, kot so predvidevali. Zenice moških so se najbolj odprle pri sliki žene, pri ženskah pa je največ zanimanja vzbudila slika otroka in njegove matere, slika moškega pa je prišla šele na drugo mesto.

NOČNA SLEPOTA

Nekatere celice v očesu imajo poseben pigment, ki deluje samo ponoči ali v mraku. Ta pigment pomaga našim očem, da se privadijo na temo. Ta pigment nastaja iz vitamina A. Zato jemanje tega vitamina pri odpravi kurje slepote pogosto pomaga.

Vizija sovjetskega nobelovca:

Mesec — elektrarna za vso Zemljo

Sovjetski znanstvenik Nikolaj Semjonov, dobitnik Nobelove nagrade, predvideva, da bodo ljudje v prihodnjih desetletjih uporabljali toplotno energijo iz zemeljske globine in prenašali energijo z radio valovi.

Ko je govoril na mednarodnem simpoziju za višje poučevanje v Moskvi, je Semjonov prognozirал sledečo vizijo bodočnosti do konca tega stoletja:

»S kontrolirano termonuklearno reakcijo bo človeštvo dobilo tako ogromne količine energije, da se bo pojavila nevarnost premočnega segrevanja zemeljske površine in atmosfere.«

Ljudje bodo znali uporabljati toploto zemeljske skorje v globini 30 km pod površino, ki praktično predstavlja neizčrpen izvor energije.

Uporabljali bodo nove metode v prenašanju energije. Možno je, tako pravi Semjonov, da bodo energijo prenašali po zraku z ultra kratkimi radio valovi.

Ko bodo imeli ljudje o oblasti tako velike količine električne energije, bodo lahko gospodarili nad podnebjem našega planeta in uporabljali izvore drugih planetov sončnega sistema, zlasti Marsa.

Akademik Semjonov predvideva, da bo postal tudi Mesec »koristen«. Če bi ljudem uspelo oskerbeti ga s polprevodniki in foto elementi, bi Mesec lahko postal električna centrala za vso Zemljo. Lahko bi ga razen tega uporabljali kot bazo za atomske električne centrale in bi s tem Zemljo zavarovali pred atomskimi okužbami.

Niti „Interpol“ segajo v 85 dežel

Mednarodna kriminalistična policija je lani zasledovala krivce 3200 ropov in drugih zločinov

Vlomi, ropi in druga kazniva dejanja, zasnovana v slogu ameriških gangsterjev — z medsebojno povezanimi tolpami, ki varujejo druga drugo in po potrebi tudi izmenjujejo „specialiste za določene stroke“ — se širijo iz Velike Britanije kot vmesne postaje na poti čez Atlantič tudi že v več zahodnoevropskih deželah. V mnogih izmed 3200 primerov, ki jih je preiskovala „Interpol“ v lanksem letu, so odkrili slike med gangsterji ameriških mest in tistimi v zahodnoevropskih prestolnicah.

Dandanašnji ni več redkost, da se ta ali oni izmed 185.000 gangsterjev (roparjev, vlomilcev ipd.), kolikor jih ima registriranih mednarodna policija, pelje z letalom tudi po 5000 km daleč na kraj zločina, ki so ga on in sodelavci pripravljali že nekaj tednov prej. Okoli 190 najvišjih funkcionarjev kriminalistične policije v 85 deželah se je na nedavnem mednarodnem kongresu v Madridu v celoti strinjalo z ugotovitvijo enega izmed poročevalcev o strokovnem delu, uspehih in nalogah kriminalistične policije, da imajo preiskovalci kaznivih dejanj precejšnje težave tudi zato, ker je lahko ropar ali vlomilec po zaslugi čedalje gostejšega letalskega prometa že tisoče kilometrov daleč in onstran mnogih meja, še preden odkrijejo njegov zločin.

Predsednik mednarodne policije Jackson iz Scotland Yarde je imel na kongresu posebno predavanje za zastopnike osmih novih članic „Interpol“, med njimi Cipra, Peruja in Tanganjike, ker so ugotovili, da so mednarodni kriminalci zadnja leta iskali zatočišče in snovali svoje „akcije“ predvsem v deželah, ki še niso članice te mednarodne kriminalistične organizacije.

O letošnjih kaznivih dejanjih so ugotovili na zborovanju, da je bilo doslej največ tatvin umetniških del, za zločini te vrste pa si sledijo vlomi v banke ter utaje in ponarejanje bankovcev in drugih vrednostnih papirjev.

ZANIMIVOSTI IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE

Strahotni bliž, ki nastane pri smrti velike zvezde, supernove, in ki je močnejši kot milijarda naših sonc, je le višek procesa umiranja, ki traja okoli 300 let. To je ugotovitev astrofizikov nekega kalifornijskega inštituta. Teorijo so zasnovali na proučevanju supernove in zelo verjetno je tudi, da nastajajo vsi težki elementi v vesolju v notranjosti teh zvezd, nakar jih eksplozije porazdelijo po vesolju. Takšna eksplozija je za daljne opazovalce podobna meglenemu oblaku, ki se širi s hitrostjo nekaj tisoč kilometrov na sekundo.

V nekaterih ameriških bolnišnicah so začeli uvajati papirnate obleke namesto platnenih, ki jih nosijo kirurgi in pomožna osebja. Kaže, da uporabnost teh oblek ni manjša. V promet prihajajo sterilne v polivinilskem ovitku, po uporabi pa jih zavrejo. Izračunali so, da je to cenejše, posebno za manjše zdravstvene ustanove, ki same nimajo potrebnih večjih sterilizatorjev. Dobra stran je tudi v tem, da je ta obleka vedno nared in je ni treba sterilizirati, kadar je potreben nagel kirurški poseg.

Zdravniki priporočajo: če imaš rad sladkarije, jih ne zadržuj predolgo v ustih, marveč jih raje čimprej pogoltni. Torej za zobno gnilobo ni važna količina sladkorja, ampak pogostost uživanja. Če poješ na dan deset dekagramov hrani, pomeni to en sam „napad“ na tvoje zobe, če pa te deset dekagramov poješ v desetih obrokih, pomeni to deset „napadov“. Pokazalo se je tudi, da sladkor, ki ga uživamo v trdni obliki, huje napade zobe, kot sladkor v tekočini — in to zaradi tega, ker se trdni drobci sladkarij držijo zob dlje časa kot sladka tekočina, ki jo naša slina kmalu spere.

Ivo Andrić

32

Travniška kronika

Vse, kar je doslej slišal o novem vezirju, ga je vznemirjalo in plašilo. Ibrahim Halim paša je res bil pristaš Selima III., nekaj časa tudi njegov veliki vezir, vendar se osebno ni bogve kaj navduševal za reforme, še manj pa je bil kak poseben prijatelj Francozov. Slovel je po svoji brezpogojni in popolni vdanosti Selimu, to je bilo pa tudi vse, po čemer je bil znan. Ko so Selima vrgli s prestola, je bil tudi on, kot pravijo, bolj mrtev kakor živ; nova vlada sultana Mustafe ga je najprej poslala za guvernerja v Salun, zatem pa takoj v Bosno, kakor mrliča, ki ga je treba spraviti spred oči. Bil je, tako vsaj so govorili, gosposkega rodu in povprečnih sposobnosti, še sedaj docela zmeden od nedavnega padca in ogorčen, ker so ga poslali na tako nezavidljiv položaj. Kaj si je Daville mogel obetati za francosko stvar in kaj je mogel upati zase od takega vezirja, ko ni mogel ničesar storiti niiti živahni in prizadevni Mehmed paša! Zato je čakal novega vezirja s strahom, kot novo nezgodo v dolgi vrsti nezgod, ki mu jih je prinašalo konzulovanje v Bosni.

Ibrahim paša je prišel prve dni marca s pravcaro množico osebja in s karavano stvari. Harem je pustil v Carigradu.

Brž ko se je nastanil in odpočil, je sprejel oba konzula v svečano avdienco.

Daville je bil sprejet prvi.

Tudi takrat slovesni pohod skozi mesto ni minil brez sramotenja in pretenj (Daville je na to opozoril svojega mladega tajnika.) Vendar je bilo vse skupaj dosti pohlevnejše in milejše kakor prvič. Nekaj glasnih psov in nekaj pretečih ali porogljivih zamahov je bilo edini izraz splošne mržnje do tujih konzulatov. S škodljivim veseljem je videl Daville naslednji dan, da se njegovemu avstrijskemu nasprotniku tudi ni godilo bolje med preprostimi turškimi prebivalci.

Ceremonial, s katerim so Davilla sprejeli v Konaku, je bil isti kakor pri prejšnjem vezirju. Darovi pa so bili bogatejši in postrežba obilnejša. Novi tajnik konzulata je dobil s hermelinom obšit plašč, Davilla so pa tudi tokrat ognili s kunjim kožuhom. Nekaj pa se je Davilli zdelo posebno važno: vezir je govoril z njim dobre pol ure dlje kakor naslednji dan s von Mittererjem.

Na splošno je novi vezir Davilla resnično presenetil, tako z vedenjem kot z vsem svojim nastopom. Kakor da bi se usoda hotela pošaliti s konzulom in mu je poslala popolno nasprotje Mehmed paše, s katerim je bilo delati vsaj lahko in prijetno, čeprav ne vedno uspešno. (Osamljeni konzuli si radi začno umišljati ne samo to, da so zapuščeni od svojih vlad in preganjani od svojih nasprotnikov, temveč tudi, da so ljudje, ki jih je usoda s posebno zlobo tako rekoč osebno napadla.) Namesto pred mladim, živahnim in prijaznim Djurdžijancem se je Daville znašel pred težkim, nagibnim in hladnim Osmanlijcem, ki je človeka plašil in odbijal. Razgovori z Mehmed pašo res niso vedno dali, kar so obetali, so pa vzbujali v konzulu vsaj neko veselost, voljo za delo in nova pogajanja. Vsak pogovor s tem

Ibrahim pašo, tako se je Davilli zdelo, pa mora človeka okužiti z zlo voljo, žalostjo in tihim brezupom.

Vezir je bil gibajoča se podrtija. Ruševina brez lepote in veličastja oziroma samo z veličastjem strahote. Ko bi se mrličji mogli gibati, bi živim vzbujali nemara več strahu in presenečenja, manj pa tiste hladne groze, od katere otrpne pogled, zamre beseda in se celo roka potegne nazaj. Vezir je imel široko, brezkrvno obličje, nabrano v maloštevilne, toda globoke gube, z redko brado, ki je spel po svoje bila brez barve kot davno uvenela trava, položena in obledela v razpokah strme pečine. To obličje se je čudno ločilo od velikanskega turbana, ki ga je imel poltačenega do obrvi in čez ušesa. Turban je bil umetniško zviti najzbranejši tkanine, bel in z rožnatimi prelivi; čelenka* na njem je bila samo naznačena, uvezana z zlato nitjo in srebrno sviljo. In ta turban je na njegovi glavi štrlel tako čudno, kakor da ga je namestila tuja roka v mraku in le približno na mrličju, ki ga ne bo nikoli več ne pomerjal ne odkrival, kajti turban je določen, da bo z mrličem pokopan in bo stohnel. Vse ostalo na vezirju, od vratu do tal, je bila ena sama gmota, v kateri je bilo težko ločiti roke, noge in žival. Ni bilo mogoče presoditi, kakšno je telo, ki živi pod kupom suknenih oblek, usnja, svile, srebra in okrasnih vrvic. Morda je bilo drobno in slabotno, prav tako pa lahko tudi krepko in veliko. In kar je bilo najbolj čudno: ta gmota oblačil in nakita je imela v redkih trenutkih, ko se je premikala, nepričakovano hitre in močne gibe mladega, nervoznega človeka, medtem ko je veliko, prestarano in omrtvelo obličje ostalo negibno in brezizrazno. Zdelo se je, da ta mrlički lik in togo kopico oblek poganjajo znotraj nevidne vzmeti in koleščki.

* Čelenka — zlat ali srebrn okras na pokrivalu, nagrada za junštvo.

Učimo otroka ljubezni

Otrok ob rojstvu še nikogar ne ljubi, otrok samo živi in sprejema naše ukvarjanje z njim in hrano, ki mu jo dajemo. Kakor telesno hrano, prav kmalu sprejema tudi izraze naše nežnosti, našega zadovoljstva ob njem in ljubezni do njega. Te, tako imenovane materinske nežnosti in ljubeznivosti so za vsakega človeka prvi stiki z ljubeznijo. Če otroku vztrajno izkazuje ljubezen, če z izrazi zadovoljstva nad tem, da je med nami, ne varčujemo, se otrok lepega dne čustveno prebudi in odgovori na našo ljubezen. Vrne nam smehljaj in pokaže, da je vesel in srečen, ko smo pri njem. Nekateri pravijo, da je v čustvenem pogledu sprva prazen akumulator, ki prav zato, ker ni napolnjen, ne more delovati. Šele če otroka najprej napolnimo z ljubeznijo do njega, se v njem prebudi sposobnost, da začne ljubiti tudi on in ljubezen vračati. Spricho tega smatramo rodiljske nežnosti in bogato izražanje čustev ljubezni do otroka za najvažnejši temelj vzgoje sploh.

Ljubezen lahko otrok dojema le na zelo preprosto in bolj ali manj čuten način. Dojema jo tako, da ga jemljemo v naročje, se sklanjamo nadenj in mu govorimo ljubeznivosti, ga pestujemo, stiskamo k sebi. Ko dorasča postopoma dojema ljubezen na manj čuten način. Važno je, da ravnamo z njim tako, da z leti tudi ob manj čutnih ravnanjih ohrani prepričanje, da je iskreno ljubljen. Z dozorevanjem je treba tudi pričakovati, da na ljubezen odgovarja z ljubeznijo. Tako postavljamo naravno potrebo po »ljubiti in biti ljubljen« v pravo razmerje, otroka naučimo, da sta dajanje in vračanje ljubezni medsebojno povezanata.

»Ljubiti in biti ljubljen« pa se otrok ne »uči« le iz odnosov med seboj in starši, marveč prav tako iz odnosov vseh družinskih članov. Kjer družinskih članov ne povezuje toplo izkazovanje ljubezni, veselje nad skupnim bivanjem, se tega tudi otrok ne more naučiti.

Hitro pripravljeno kosilo

Juha iz listič, bosenski lonec s papriko, zabeljen krompir, sadje.

Juha: Pol litra listič očistimo, po potrebi prerežemo, operemo in kuhamo v litru tople vode. Debel krompir olupimo, zrežemo v zelo drobne kocke in dodamo lističkam. Dodamo velico majarona, velico timijana, velico zelenega peteršilja in solimo. Posebej naredimo prežganje iz žlice masti in žlice moka. Razredčeno prežganje dodamo krompirju in lističkam. Ko prevre, juho popramo, okisamo s žlico vinskega kisa ali s pol karcara belega vina.

Bosenski lonec: Potrebujemo 25 dkg masne govedine in 25 dkg masne svinine (vratnik), 25 dkg paradižnika, pol kg zelja in pol kg ohrovtu, tri stroke česna, tri dcl belega vina in sol. — Dno posode obložimo z lepimi ohrovtovimi listi. Nanje naložimo popramo in na kocke razrezano meso. Meso solimo in popramo. Čez meso naložimo grobo zrezano zelje, ohrovt in papriko. Tudi to solimo in popramo. Česen dobro sesekljamo in ga potresemo po zelju. Čez naložimo še paradižnik in poplijemo z vinom. Jed kuhamo v ekonom loncu trideset do štirideset minut. Če tega nimamo, posodo dobro pokrijemo, postavimo na vroč štedilnik, da zavre, potem pa v pečico, kjer se kuha še eno uro. Na mizo damo s krompirjem, polento ali z rižem.

Vse to skupaj je dajalo vezirju počastno podobo, so-govorniku pa vzbujalo mešane občutke strahu in zopnosti, sočutja in neugodja.

Tak je bil vtis, ki ga je konzul dobil ob svojem prvem srečanju z novim vezirjem.

Sčasoma, ko bo živel in delal z Ibrahim pašo, se ga bo Daville navadil, mu postal resničen prijatelj in sprevidel, da se pod to nenavadno podobo skriva človek, ki ni ne brez srca ne brez pameti, ki je za trajno in docela onesrečen, vendar ni dostopen za vsa boljša čustva, ki jih njegova rasa in njegova kasta poznata in dovoljuje. Toda sedaj, sodeč po tem prvem vtisu, je Daville obupan zrl na svoje prihodnje sodelovanje z novim vezirjem, ki je podoben pličjemu strašilu, toda razkošnemu strašilu, ki ni primerno za revne njive te dežele, temveč je namenjeno, da v fantastičnih pokrajinah plaši rajске ptice neobičajnih barv in oblik.

V tisti gneči v Konaku je Daville opazil že veliko novih in neobičajnih obrazov. Davna sedaj ni več imel prostega vstopa v Konak kakor za Mehmed paše, ker je povsem prešel v službo francoskega konzulata, vendar je sčasoma iztaknil zveze in pota, da je bil o vsem obveščen; o vezirju in glavnih osebnostih, o odnosu med njimi in o načinu, kako se izvršujejo važne zadeve.

Iz prirojene vneme, iz radovednosti in dolgega časa, nekaj pa tudi iz podzavestne želje, da bi s tem posnemal stare kraljeve ambasadorje, katerih poročila je rad prebiral, je Daville skušal prodreti v vezirjevo osebno življenje, v intimnost njegovega gospodinjstva; hotel je po receptu stare diplomacije odkriti »značaj, navade, strasti in nag-njenja vladarja, pri katerem je akreditiran,« da bi tako laže mogel vplivati in uresničiti svoje želje in namene.

Davna, ki je obžaloval, da mora živeti v tej bosenski puščobi namesto na ambasadi ali v službi kaknega vezirja

Jesen je tu in treba je misliti tudi na temeljitejšo nego polti in naše zunanosti sploh. Poletno sonce, ki je sicer za našo kožo in telo pravi balzam, pušča na marsikaterem obrazu (posebno na tistih s suho kožo) neprijetne in neestetske gube. Kako zopet kožo zgladiti in jo napraviti bolj svežo in mladostno? To je vprašanje, na katerega odgovarjajo kozmetiki z vedno novimi kremami in lepoinimi sredstvi, mi pa vam bomo skušali odgovoriti s pomočjo domačih, a že preizkušenih lepoinih sredstev, ki so jih že uporabljale že naše babice in ki še vedno niso odrekla.

Umivajte obraz s surovim mlekom. To je prvi pripomoček, ki ga svetujemo vsem, ki imajo suho in ovelo kožo. Pravijo, da so to lepoina sredstva uporabljale že Rim-

Vrtnega orodja pozimi ne moremo pustiti, da leži blatno, zarjavelo in zanemarjeno v kakem kotu. To orodje lahko zdrži celo človeško generacijo, če pravilno ravnamo z njim, ga zaščitimo pred rjo in shranimo na suhem prostoru.

Orodje z dolgimi držaji obesimo na steno, ker bo tako zavzelo najmanj prostora. Manjše kose spravimo v omaro, večje kose (kosičnica škropilnica, voziček in naprava za zalivanje) pa shranimo, kjer je pač prostor. Biti pa mora na varnem pred vlago in mrazom.

Lopata, vile in grablje, torej orodje, ki smo ga poleti najbolj uporabljali, je najbolj prizadeto. Zato bo zdaj z njim tudi največ dela. Poglejmo, ali se ni držaj lopate preveč razrahljal. Pri vilah se je morda ukrivil zob, kar bo najbolj popravil kovač ali ključavničar. Ostanke odlomljenih zob pri grabljah odžagamo in les še popilimo. Tako ne bo nevarnosti, da bi se poškodovali.

Lopata je poleti precej pretrpela, saj z njo nismo odmetavali le zemlje, ampak tudi premog pesek in kamenje. Rob lopate se je morda ukrivil ali pa celo razklal. Poškodovani rob lopate izravnamo s kladivom in popilimo, sicer bo lopata v kratkem času neuporabna.

Da bo kava res dobra

Neki nizozemski strokovnjak trdi, da kavo ni dobro piti pri katerikoli temperaturi. Najbolje je, da ima, preden jo sladkamo, natanko 74 stopinj Celzija in po sladkanju 73 stopinj. Če ne delamo pri teh temperaturah, bo za pravega poznavalca kava naš proizvod le povprečen, ker se zgubi precejšen del arome. Razen tega priporoča še, da je treba kavo hitro popiti. Pol ure po zavretju se izgubi 10 odstotkov arome, v eni uri 20 odstotkov, v treh urah pa celo pideset odstotkov. Hitrost izgubljanja arome je toliko hitrejša, na kolikor nižja temperatura se je kava ohladila.

v Carigradu, kakor bi ustrezalo njegovim sposobnostim in sodbi, ki jo o teh sposobnostih ima sam, je bil kot ustvarjen, da vse poizve in o vsem poroča. S predrznostjo Levantina, z vestnostjo zdravnika in bistroumnostjo Piemonteza je znal zvedeti in povedati vse, suho, stvarno in nadrobno, s potankostmi, ki so bile za konzula včasih zanimive, vedno koristne, včasih pa tudi mučne in zopne.

Kakor med obema vezirjema ni bilo nikakršne podobnosti, tako so bili tudi njuni sodelavci docela različni med seboj. Ljudje, ki jih je bil Mehmed paša pripeljal in odpeljal s seboj, so bili po večini mlajših let, vsi več ali manj iz vojaškega stanu, vsekakor pa vsi dobri jezdeci in lovci. Med njimi ni bilo nenavadnih osebnosti, ki bi se po duševnih ali telesnih lastnostih, dobrih ali slabih, ločile od drugih in vzbujale posebno pozornost. Vsi so bili pametni in povprečni možje, brezpogojno vdani in pokorni Mehmed paši, toda podobni drug drugemu skoraj kakor tistih dvaintrideset vezirjevih mamelukov, ki so bili brezizraznih obrazov kakor lutke, vsi iste postave in starosti.

»Družina« Ibrahima paše je bila povsem druge vrste. Ne le da je štela več ljudi, bila je tudi bolj pisana po značajih in videzu. Cel Davna, za katerega turški svet ni imel veliko skrivnosti, se je včasih začudeno vprašal, kje je vezir nabral to nenavadno tovarišijo, zakaj jo vlačil po svetu in kako se mu posreči, da jo obdrži skupaj. Ibrahim paša ni bil kot večina vezirjev novopečeni gospod in neznanega rodu. Njegov oče in ded sta bila velika dostojanstvenika in premožna moža. Tako se je ob njuni družini nabrala številna množica sužnjev, zaupnikov, varovancev in služabnikov, posvojencev in priženjencev neznane in nedoločljive stopnje sorodstva, prisklednikov in nemaničev vsake vrste. V svojem dolgem in spremenljivem življenju in službovanju je vezir uporabljal vsakovrstne ljudi za razne potrebe, zlasti za časa, ko je bil veliki vezir Selima III. Ve-

Jesenska nega kože

Domača kozmetična sredstva so še vedno najboljša

ljanke in Egipčanke in da so prav zato slovele po svoji lepoti. Mleko odstrani vso nesnago ter daje koži tudi dovolj maščobe.

Seveda je treba kožo vsaj enkrat tedensko še temeljiteje očistiti. Skuhajmo kamilice ter držimo obraz vsaj deset minut nad njihovo paro. Obraz obrišimo s kosčkom vate ter ga takoj namažimo z dobro masno kremo. Ker so znojnice odprte, bo koža kremo takoj vpila in njen efekt bo večji in bolj popoln.

Jajce je poleg mleka tudi lepoini pripomoček, ki ga kozmetika pozna že dolga leta. Maska iz rumenjaka in nekaj kapljic mandeljnovnega olja je zelo primerna za osvežitev suhe kože. Držimo takšno masko

na obrazu vsaj deset minut, nato pa ga splaknimo z mlačno vodo.

Beljak je bolj primeren za normalne in masne kože. Masko iz beljaka držimo na obrazu prav tako deset minut ter jo odstranimo z mlačno vodo. Takšna maska je primerna, če imamo utrjen obraz ter moramo na kakšno večerno prireditev. Beljak nam kožo nategne in vpliva tudi kot čistilo.

Ne pozabimo tudi, da so limone in pomaranče zelo dobro lepoina sredstva. Limona kožo posvetli in prav takšen je tudi učinek pomaranče, le da je njen sok nekoliko blažji in zato ga koža laže prenese.

In za zaključek še to: samo zdrav organizem daje zdrav in lep videz koži in naši zunanosti. Zato poskrbimo, da bo v naši prehrani dovolj vitaminov in beljakovin in da bo naša prebava vedno v redu.

Drobni nasveti

- Ribe uporabi takoj, ko jih prineseš domov. Ribe iz načete konzerve daj v porcelanasto ali stekleno posodo.
- Zelenjavo uporabi, če je le mogče še isti dan, ko si jo kupila, sicer jo zavij v papir in shrani na hladnem, zračnem prostoru.

Brez prehlada skozi zimo

Ni nas ravno malo, ki pričakamo zimo s krepkim prehladom ali celo prebolevamo gripo v postelji. O tej nevarnosti, ki nas doleti, kakor hitro se malo ohladi, je razmišljalo in priporočalo utrjevanje že več ljudi: lahko se odločimo za tiste, ki priporočajo kopanje v rekah tudi pozimi ali za recepte Sebastiana Kneippa ali za finsko sauno. Dobro moramo vedeti, da je pozimi najvažnejše živahno kroženje krvi, nadalje svež zrak in pa mrzla voda, ki nas uredi proti hitrim spremembam temperature. Porabite svoj prosti čas za vsakdanji sprehod; prav lahko pa ga nadomestite z razgibalnimi vajami. Vsako jutro si privoščite zračno kopel pri odprtem oknu.

Pomagajte koži, da bo laže dihala in da bo dobro prekravljena: na suho se zdrgnite s krtačo ali s hrapavo brisačo, da koža pordeči. Dobro je, če si tako nadrgnjeno telo namažete z dobrim oljem. Masažo opravljajte zjutraj, ko vstanele, ali zvečer, če radi dolgo spite.

Mrzle noge so vir najrazličnejših bolezni; zato skrbite, da so vedno tople. Vlaknite noge do kolen v škaf s toplo vodo. Dolivajte toplejšo vodo, tako da se temperatura postopoma dviga. Mrzla kopel bo noge tudi utrdila, vendar ne sme trajati več kot 30 sekund.

Zberite pogum in preizkusite tale Kneippov recept: večkrat preganite brisačo, jo namočite v mrzlo vodo in prične z drgnjenjem pri stopalih, nato noge, zgornji del telesa in — potem najstrašnejše: neposušeni se vlezite v posteljo in čakajte, da se ogreje (približno pol ure). Prav tako je učinkovito polivanje kolen z mrzlo vodo; pri tem uporabite gumjasto cev.

Končno pridejo na vrsto roke. Do vrha nadlahtnice jih vtaknite v mrzlo vodo. Po 20 do 30 sekundah jih hitro zbršite z brisačo. Ta kura zelo poživljuje krvni obtok, vendar mora biti prostor zakurjen in pri tem ne smemo imeti mrzlih nog.

In še to: ne dajte se kar tako vreči iz ravnotežja: malo humorja v pustih mrzlih dneh je dobro tudi za duševno utrjevanje.

čina teh ljudi ga ni več pustila, niti takrat ne, ko je potreba, zaradi katere so bili sprejeti, že davno prenehala, temveč so, prilepljeni nanj »kakor školjke ob staro ladjo«, ostali še naprej povezani z vezirjevo usodo oziroma z njegovo kuhinjo in blagajno. Vmes so bili starci in onemogelji, ki se nikoli niso pokazali na beli dan in so jim morali streči v njihovih sobicah nekje v kotu Konaka. Bili so nekoč v Ibrahim pašini službi in mu storili kako pomembno uslugo, katero je vezir že davno pozabil, saj se je niti sami niso več dobro spominjali. Bili so pa tudi mladi in čvrsti možje brez posla in določenega poklica. Ta ali oni se je sploh rodil v Ibrahim pašini »hiši«, kjer je oče služboval; tukaj je odrasel in tukaj bo tudi preživel svoja leta brez očitnega razloga in opravičila. In bili so vmes še drzni pritepeni pa tudi navadni derviši — berači.

Skratka, Davna res ni veliko pretiraval, ko je pri svojih poročilih Davillu in s svojim predrznim posmehom nazival Konak novega vezirja »muzej spak«.

Vse te ljudi je vezir brez odpora sprejemal, trpel, vlačil s seboj in s praznovorno strpnostjo prenašal njihove napake, medsebojne boje in spopade, sovražnosti in spore.

Pa tudi tisti, ki so imeli višje položaje in so res opravljali službo, so bili vedno po svoje urezani in le malokateri je bil navaden in vsakdanji človek.

Med njimi je tako po svoji važnosti kakor po vplivu na vse posle bil prvi vezirjev tettedar — tajnik Tahir beg, zaupnik Ibrahim paše, njegov prvi svetovalec v vseh zadevah. Bil je bolehen in čudaški, toda plemenit in izredno razumen mož. O njem so sodili zelo različno, tako v mestu kakor v Konaku, bilo pa je nedvomno, in v tem so se ujemali Travniki in oba konzula, da je Tahir beg vezirjeva »desnica in pero v tej desnici.«

(Se nadaljuje)

za oddih in razvedrilo

Ko se je Danny vrnil iz vojske, je izvedel, da je dedič in lastnik nepremičnine. Viejo, to se pravi ded, je umrl ter zapustil Dannyju obe bajti na Polentarski polici.

Ko je Danny slišal o tem, je začutil, da je legla nanj težka odgovornost lastništva. Še preden se je sploh napotil na ogled svoje lastnine, si je kupil petlitrsko steklenico vina ter jo sam izpraznil skoraj do dna. Teža odgovornosti se je tedaj odvalila z njega in na dan je prišla najslabša plat njegovega značaja. Drl se je, razbil nekaj stolov v krčmi na Alvaradski cesti, izzval je dva pretepa, ki sta bila sicer kratka, toda veličastna. Nihče se ni več zanimal za Dannyja. Na posled so ga njegove majave noge odnesle proti pristanišču, kjer so se ob tej zgodnji uri zbirali italijanski ribiči; z gumijastimi škornji na nogah so se spuščali k pomolu ter se odpravljali na morje.

Plemenska mržnja je premagala Dannyjevo pamet. Začel je groziti ribičem. „Sicilijanski pankrti!“ je zakričal. „Izrodki aristokratskega otoka! Psi pasjih psov!“ In nato se je zadr: „Chinga tu mare, Pijo!“ Vtaknil si je palec v nos ter z roko nespodobno onegavil pod trehuhom.

Ribiči so se samo zarežali in pomahali z vesli.

„Hej, Danny! Kdaj pa si se vrnil? Prikaži se kaj drevil Novo vino imamo!“

Danny je bil smrtno užaljen.

„Pon un condo a la cabeza!“ se je zadr.

„Na svidenje Danny! So zakričali ribiči.

„Drevi se vidimo!“ In skobacali so se v čolničke ter odveslali k svojim ladjam; pognali so motorje in oddrseli po morski gladini.

To je Dannyja tako razžalilo, da mu je kar kri zavrela. Vrnil se je po Alvaradski cesti ter je spotoma razbijal okna, dokler

risal jim je ušesa in repe, jih obdaril z nosovi in brki. Ječar Tito Ralph se je zelo zelo strogo zmrdoval nad tem početjem, toda ovadil ga ni, Danny ni vključil med stenice niti sodnika, ki ga je bil obsodil, niti nobenega člana policijske straže. Danny je resnično zelo globoko spoštoval postave.

Nekega večera, ko je bila ječa prazna, je Tito Ralph prišel v Dannyjevo celico ter prinesel s sabo dve zelenki vina. Dobro uro kasneje se je napotil v mesto, da bi kupil še dve zelenki in Danny je odšel z njim. V ječi res ni bilo preveč veselo. Obsedela sta pri Torelliju, kjer sta si naročila vina, dokler ju Torelli ni vrgel čez prag. Nato jo je Danny mahniti navkreber in mirno zaspal med smrekami nad Polentarsko polico. Tito Ralph pa se je odmajal v mesto in tam naznanil njegovo pobeg.

Okrog poldne je Dannyja zdramilo žareče sonce. Sklenil je, da se bo ves dan skrival, ker se mora izmakniti stražnikom, ki ga bodo po postavah lovili do noči. Tekal je od grma do grma in počepal ter škilil iz goščave kakor preganjana lisica. Zvečer pa, ko je bilo postavi že zadoščeno, je prišel na dan ter se napotil po svojem poslu.

Dannyjev posel je bil zelo preprost in odkrit. Zavil je h kuhinjskim vratom prve gostilne.

„Ali imate kaj starega kruha za mojega psa?“ je vprašal kuharja. In medtem ko je lahko govorni kuhar zavijal hrano za psa, je Danny izmaknil dva kosa gnjati, štiri jajca, kos jagnjetine in muholovca.

„Prej ali slej bom že plačal,“ je rekel.

„Za takšne ostanke ni treba denarja. Če bi jih vi ne vzeli, bi jih vrgel v pomije.“

Po teh besedah Dannyja ni več tako pe-

spet vrnil na zemljo? In kdo sem jaz, tvoji prijatelj, da bi smel soditi o tem, komu je to žganje namenjeno? Saj niti trdno ne vem, če ga res imaš. Sicer pa nisem žejan. Tistega žganja se ne bi niti dotaknil. Dobrodošel si mi pri tej veliki svinjski pečenki, toda kar se tvojega žganja tiče — je tvoje!“

Pilon ga je strogo zavrnil:

„Danny, s tabo prav rad delim svoje žganje, pol na pol. Moja dolžnost pa je, skrbeti, da ti ne popiješ vsega!“

Pri teh besedah je Danny takoj ubral druge strune.

„Tukaj, na tej jasi bom spekel tega prašička, ti pa boš oprazil sladke tortice, ki so v tem škarniclu. Pilon, svoje žganje postavi sem. Bolj na varnem bo, če stoji tu, pred najinimi očmi: oba ga lahko vidiva in tudi drug drugega lahko vidiva.“

Zakurila sta ogenj, popekla gnjat in pojedla kruh. Žganje se je naglo nizalo v steklenici. Ko sta povečerjala sta se zleknila ob ognju. Kakor dve utrujeni čebeli sta z občutkom in nežnostjo srkala zadnje kaplje iz steklenice. Megla se je počasi spuščala niže in niže ter jima z vlažno sivino pobarvala suknjiče. Veter je otožno vzdihoval v smrekah, ki so tiho stale okrog njiju.

Minilo je nekaj trenutkov in osamelost je legla na Dannyja in na Piona. Danny je začel premišljevat o svojih padlih prijateljih.

„Kje je Arturo Morales?“ je vprašal, obrnil dlani navzgor in vrgel roke naprej.

„Mrtev na Francoskem!“ je odgovoril sam sebi. „Padel je za to deželo. Mrtev leži v tuji zemlji. Tujci hodijo mimo njegovega groba in niti ne vedo, da leži tam Arturo Morales.“ In spet je dvignil roke, z dlanmi

obrnjenimi navzgor. „Kje je Pablo, tista dobričina!“

„V luknji sedi,“ je rekel Pilon. „Pablo je sunil gos in jo skril v grm, pa je tista gos šavsnila Pabla pa je Pablo zakričal in so ga prijeli. Zdaj sedi v luknji in bo sedel šest mesecev.“

Danny je vzdihnil in opustil ta pogovor. Sprevidel je, da je zelo potratno izrabil svojega edinega znanca, ki je imel vsaj trohico duševne sposobnosti, da je lahko ocenil njegov govorniški dar. Toda tesnoba osamelost ga je še stiskala za srce, zato bi se je rad otresel.

„Tukaj zdaj sediva,“ je rekel naposled.

„— zlomljenih src, je skladno nadaljeval Pilon.

„Ne, to ni pesem,“ je rekel Danny. „Tukaj zdaj sediva, brez doma. Življenje sva dala za domovino, in zdaj nimava niti strehe nad glavo.“

„Nikdar je nisva imela,“ je možato rekel Pilon.

Danny se je zamislil. Sanjavo je pil, dokler se Pilon ni dotaknil njegovega komolca ter mu potegnil steklenico iz rok.

„To me spominja zgodbe o nekem človeku, ki je bil lastnik dveh javnih hiš —“ je rekel Danny. Obstal je z odprtimi usti. „Pilon!“ je kriknil. „Pilon, ti pajdaš mojih mladih let! Pozabil sem! Dedič sem! Dve hiši imam!“

„Dve javni hiši?“ je z zanimanjem vprašal Pilon. Pa je takoj dodal: „Pijan si, mrha, pa se lažeš!“

„Ne, Pilon! Resnico govorim! Stari je umrl. Dedič sem. Jaz, njegov najljubši vnuk!“

„Ti si njegov edini vnuk,“ je rekel Pilon, ki je zmeraj stvarno matril življenje. „Kje pa sta tisti dve hiši?“

„Pilon, ali se ne spominjaš hiš, ki ju je imel stari na Polici?“

„Tukaj? V Montereyu?“

„Seveda. Na Polentarski polici.“

„Kakšno pa sta tisti dve bajti? Ali sta sploh vredni pol počenega groša?“

Dannyja je to nenadno vznemirjenje tako utrudilo, da je omahnil.

„Ne vem, je zamrmral. „Pozabil sem, da sta moja last.“

Pilon je obsedel tiho in zamišljeno. Nje-

IZREKI

● Vljudni pride brez vitriha v zaklenjeno srce.

● Vljudnost je telefon-prevleka civilizacije.

● Vljudnost je nenapisano priporočilo.

● Vljudnih klofut ni.

● Dva se lahko ljubita in sta kljub temu lahko vljudna.

● Razum si mora vsakdo sam pridobiti, le neumnost se zastoni plodi naprej.

(Erich Kästner, nemški pisatelj)

● Prelomnico življenja prekoračiš, ko rajši govoriš o preteklosti kakor pa misliš na prihodnost

(Gary Cooper, ameriški igralec)

● Človekova sreča se začne pri stvarih, ki za življenje niso neobhodno potrebne.

(Gilbert Cesborn, francoski pisatelj)

● Strokovnjak ugaja, diletant pa očara.

(Aldous Huxley, angleški pisatelj)

● Nekatere ženske so kot prihi: pisano pobarvane in trdo kuhane.

(Bennet Cerf, ameriški humorist)

● Tudi najboljši poznavalec žensk v očeh lepote ne zna brati, marveč kvečjemu črkovati.

(Vittorio de Sica, italijanski filmski režiser)

● Flirt je mali obmejni promet ljubezni.

(Kurt Hoffmann, nemški filmski režiser)

● Zabušavanje je sreča samo za tistega, ki je navajen trdo delati.

● Človek ne ravna z ničemer tako brezobzirno kot s svojimi nogami.

(Paul Guth, francoski pisatelj)

PRVO POGlavJE

JOHN STEINBECK:

KAKO JE DANNY, KO SE JE VRNIL IZ VOJNE, NEPRIČAKOVANO SPOZNAL, DA JE DEDIČ, IN KAKO JE PRISEGL, DA BO SKRABEL ZA SIROMAKE

POLENTARSKE POLICE

ga ni na drugem križišču stražnik vzal v roke. Danny je tako globoko spoštoval postave, da je mirno šel z njim. Če se ne bi pravkar vrnil iz vojske, ki je premagala Nemčijo, bi ga obsodili na šest mesecev, ker pa se je vrnil iz te zmagovalne vojske, mu je sodnik odmeril samo trideset dni.

In tako je Danny mesec dni presedel na prični v montereyški ječi. Včasih je risal po stenah nespodobne risbe, včasih pa je premišljeval o svojih vojaških letih. Toda v celnici mestne ječe ga je strašno moril dolgčas. Kdaj pa kdaj so privlekli pijanca, da bi se do jutra stregli; toda v glavnem je bila zločina dejavnost zelo mrtva in Danny je bil sam in zapuščen. Spočetka so ga nekoliko vznemirjale stenice, toda ko so se privadile okusu njegove krvi in se je on privadil njihovi ugrizom, so se sprijaznili in živeli v miru.

Da bi ubil vsaj nekaj uric dolgčasa, se je lotil zlobne igre. Ujel je steno, jo z nohtom sploščil k steni, začrtal s svinčnikom krog okoli nje in zapisal „Župan Cough“. Nato jih je polovil še nekaj, jih prav tako sploščil ter jih imenoval po občinskih svetnikih. V kratkem času je bila vsa stena okrašena s pokojnimi stenicami in vsaka je bila poča-

ščena z imenom neke mestne veličine. Nakla vest zaradi tatvine. Če tako gledajo na te stvari, potem njegov greh ni velik, vsaj na videz ne. Zavil je k Torelliju, kjer je štiri jajca, jagnjetino in muholovca zabarantal za vinski kozarec žganja, nato pa se je umaknil v gozd, da bi si tam skuhal večerjo.

Noč je bila temna in vlažna. Megla je visela med temnimi smrekami, ki stražijo mejo med Montereyem in zeleno naravo. Danny je sklonil glavo ter se podviral v zatohli gozdu. Pred sabo je zagledal postavo, ki se je prav tako dvizala. Ko je skrajšal razdaljo, je spoznal živahno hojo svojega starega prijatelja Piona. Danny je bil plemenit in radodaren človek, toda spomnil se je, da je prodal svo hrano, razen obeh koščkov gnjati in škarnicla starega kruha.

„Mahnili jo bom kar mimo njega,“ je sklenil. „Saj Pilon se ziblje kakor človek, ki se je naphal s pečenim puranom in podobnimi dobrotami.“

Tedaj pa je Danny nenadoma opazil, da je Pilon z veliko ljubeznijo stiskal svoj suknjič na prsih.

„Hej, Pilon! Prijatelj!“ je zakričal Danny.

Pilon se je še hitreje pognal. Danny se je spustil v tek.

„Pilon, prijateljček moj! Kam pa jo tako brišeš?“

Pilon se je vdal neizbežni usodi in je počakal. Danny se mu je utrujeno približal, toda v njegovem glasu je zvenelo navdušenje.

„Iščem te, ti moj najdražji, angelski prijatelj! Pri sebi imam dva zrezka iz stegna samega božjega prašička in škarnicelj najslajšega belega kruha. Pilon, ti štrukeljček okrogli, daj, deli z mano moj plen!“

Pilon je zmignil z ramenji.

„Pa naj bo,“ je jezno zamrmral.

Skupaj sta krenila po gozdu. Pilon je bil ves zbehan. Naposled je obstal ter se zadr Dannyju naravnost v oči.

„Danny,“ je žalostno vprašal, „kako si vedel, da imam pod suknjičem steklenico žganja?“

„Žganja?“ je vzkliknil Danny. „Ti imaš žganje? Nemara za kako bolešno staro mamicco?“ je rekel prostodušno. „Nemara ga hraniš za našega gospoda Jezusa, ko se bo

ZA DOBRO VOLJO

INDISKRETNO

»Očka, kaj je to, indiskretno vprašanje?«

»Hm..., to je vprašanje, ki se nanj ne more vedno odgovoriti.«

»Pomisli, očka — naš učitelj nam daje samo indiskretna vprašanja.«

UPRAVIČEN VZROK

Tinec si umiva noge. Pride mama pa ga začudeno vpraša: »Ja, Tinec, zakaj si pa nisi sezul nogavice?«

»Kako neki, ko je pa voda tako mrzla!«

MED PIJANCI

Janez in Miha sedita pri nevemžekaterem politrnu. Janez je naročil pečenko, da bi laže nadaljeval s pitjem. Pa je ni zmogel. Imel ga je že preveč — glava mu je omahnila na krožnik. Miha ga resno opozori:

— Janez, pazi no, da ne boš svoje glave požrl.

gov obraz je bil bolj in bolj otožen. Vrgel je na ogenj prgišče smrekovih iglic, se zamaknil v plamenčke, ki so švigali po njih in ugašali. Potem je dolgo z globoko zaskrbljenostjo gledal Dannyju v obraz. Naposled je Pilon presunljivo vzdihnil in nato je vzdihnil še enkrat.

„Zdaj je konec,“ je rekel žalostno. „Veliki časi so za vekomaj preč. Tvoji prijatelji bodo žalovali, toda vsa žalost bo zaman.“

Danny je odložil steklenico. Pilon jo je pobral in jo položil v svoje lastno naročje.

„No, česa pa je zdaj konec?“ je vprašal Danny. „Kaj hočeš reči s tem?“

„Saj to ni prvič,“ je nadaljeval Pilon. „Kadar je kdo siromak, si misli: Če bi imel denar, bi ga delil s svojimi dobrimi prijatelji! Tada naj mu denar pade v naročje, pa že odleti plemenitost. Tako je tudi s tabo, moj bivši prijatelj. Dvignil si se nad svoje prijatelje. Bogataš si. Pozabil boš svoje prijatelje, ki so vse delili s tabo, vse celo svoje žganje.“

Te besede so Dannyja razburile in pretresle.

„Jaz že ne!“ je zakričal. „Pilon nikdar te ne bom pozabil.“

„Tako misliš zdaj,“ je hladno rekel Pilon. „Toda če imaš dve hiši, da v njima lahko spiš, boš že videl. Pilon bo ostal siromašen pač, ti pa boš posedal na poledinah pri županu.“

Danny je vstal, in ker se v nogah ni čutil preveč stanovitnega, se je naslonil na deblo.

„Pilon, prisežem ti, kar je moje, je tvoje. Dokler imam jaz hišo imaš ti hišo. Daj mi požirek.“

„Ko bom videl, bom verjel,“ je rekel Pilon in v njegovem glasu ni bilo preveč upanja. „Bilo bi svetovno čudo, če bi bilo res tako. Ljudje bi prihajali tisoče kilometrov daleč, da bi si to ogledali. Sicer pa, steklenica je prazna.“

Prevedel Ciril Kosmač

Po dejanjih jih spoznamo

Bilčevs. — Pred nami so državnozbornske volitve. Strankarski dvoboji so na dnevnem redu, sicer ne z brušenimi meči, pač pa s srditostno besedno kampanjo, besedami, ki so napisane v časopisju, raznih brošurah in na plakatih ali izgovorjene na volilnih zborovanjih. Pravzaprav nas vse to ne spravi iz ravnotežja, ker svojo dolžnost bomo na dan volitev storili kot lojalni državljani. Ne navdušujemo se posebno za eno ali drugo volilno skupino, ker kot koroški Slovenci na lastni koži občutimo, da ob volitvah lovijo naše glasove vse stranke, ko pa gre za pravice, ki nam gredo kot enakovrednim državljanom, nas malokdo pozna.

Zelo nas je iznenadil poziv Narodnega sveta, ki zahteva od nas, naj oddamo svoje glasove za ÖVP. Mogoče so kje drugje bolj uvidevni, kar pa dvomimo, in za mirno sožitje bolj sprejemljivi eksponenti te stranke kot pri nas. Kar se pri nas dogaja pa nikakor ni v skladu s pozivom Narodnega sveta. Po drugi svetovni vojni smo imeli pri nas skozi več volilnih period socialističnega župana. Čutili je bilo, da se je narodnostna mrznja polagoma umikala uvidevnosti za mirno sožitje. Pristniki, to je

Koroški Slovenci smo se oddolžili spominu žrtev

Kakor že vsa leta doslej, so hvala srca koroških Slovencev tudi letos ob Dnevu mrtvih počastila spomin nepozabnih junakov, ki so darovali svoje najdražje — življenje, ko so se uprli zlu, ki je pahnilo človeštvo v krvavo vojno, katere posledica so bili milijoni žrtev. S tem je naše ljudstvo pokazalo globoko hvaležnost in spoštovanje partizanskim borcem, katerih telesni ostanki počivajo na 38 pokopališčih širom naše zemlje. Grobišča so bila kakor obnovljena, ni bilo groba ali spomenika, ki bi bil pozabljen. Nega zadnjih počivališč dragocenih žrtev je spričevalo kulturnosti in zavednosti živečih, zavednosti najbolj v tem, da ob svetlem liku padlih borcev vztrajamo v borbi za cilje padlih, ki bodo končno doseženi šele tedaj, ko bo zagotovljen trajen mir, osebna svoboda, enakopravnost med narodom v deželi in prijateljsko razumevanje med vsemi narodi sveta. Nepozaben spomin in klic žrtev iz grobov naj doseže tudi tiste, ki preradi pozabljajo polpretekle velike zmote človeštva, ki so vodile do vojne vihrje z vsemi grozotnimi posledicami tudi naše ljudstvo. Zveza koroških partizanov je pod vodstvom svojega predsednika obiskala vsa partizanska grobišča in položila na gomile vence organizacije. Pri tem se je tudi prepričala, da so ljudje vsepovsod zrahljali grobove, jih okrasili z venci in cvetjem ter prižigali lučice. Tako so n. pr. storili tudi na Golovici, na skrajnem severu jezikovne meje. V Slovenjem Plajberku so na pokopališču namestili novo ploščo neznanim padlim partizanskim tovarišem, v št. Jakobu v Rožu pa so grobišče uredili po pokopališčnem redu.

Zadnja počivališča borcev za svobodo so kakor vsako leto obiskali in počastili tudi predstavniki jugoslovanskega generalnega konzulata v Celovcu ter položili na grobove vence s trakovi v jugoslovanskih državnih barvah.

Zveza koroških partizanov se zahvaljuje vsem za izkazano lepo pozornost partizanskim grobovom.

Veličastna komemoracija v Gradcu

Prvega novembra je bila na graškem centralnem pokopališču spominska svečanost pred spomenikom žrtev nacističnega nasilja. Komemorativne svečanosti se je kljub skrajno neugodnemu vremenu udeležila velika množica ljudi. Tudi okoli 600 svojcev ustreljenih, ubitih in obglavljenih Slovencev, ki počivajo na graškem pokopališču, se je poklonilo spominu nepozabnih žrtev.

Slovesnost je začel graški prelat in večletni internanec nacističnega taborišča Dachau profesor dr. Fabian z globokim žalnim govorom. V imenu avstrijskih žrtev je spregovoril graški mestni svetnik Gustav Hainz, v imenu Slovencev pa je imel spominski govor predsednik Okrajnega odbora Zveze borcev Maribor Anton Gregorič. Svečanosti je prisostvoval tudi generalni konzul FLRJ v Gradcu Miloš Morača.

rojenih Nemcev, je bilo tedaj med nami malo in jih tudi danes v vsej občini ni dosti nad petdeset. Občinski urad, šola in gasilski dom so nosili dvojezične napise. Čim pa je dobila pri občinskih volitvah skromno večino ÖVP v povezavi s FPÖ, so začeli z odstranjevanjem dvojezičnih napisov. Da bi utajili pred svetom, da tudi Slovenci imenujemo to zemljo kot našo domovino, so v minulec mesecu tudi na šoli in gasilskem domu odstranili dvojezična napisa ter ju nadomestili samo z nemškimi.

Nekateri so si tudi domislili, da je pri nas nujen vojni spomenik. Kljub odklonilnemu zadržanju občanov je vodstvo občine vzelo zadevo v roke in blizu občinske pisarne je nastal tak spomenik. Imenovali so ga hoteli „Kriegerdenkmal“, na zahtevo od raznih strani pa so bili prisiljeni, da so ga preimenovali v „Mahnmal“, kar naj bi bil opomin vsem, da bi vladal na svetu mir med narodi in se nikdar več ne bi povrnilo gorje strašnih vojn. Hočemo, da bi tudi med nami v občini vladal mir in razumevanje. Toda kaj je ÖVP-FPÖ-jevski večini v občini za to vzvišeno misel. V tednu pred odkritjem spomenika so v posmeh mimemu sožitju med nami prirediteli na splotja, ki so last vseh občanov, samo nemške napise!

Pri odkritju spomenika bi najraje tudi g. župniku prepovedali kratek slovenski nagovor, kar je očitno kazalo zadržanje navzočih „Abwehrkämpferjev“ in še nekaterih njim enakih. Spomenik je po napisu (samo v nemškem jeziku) namenjen spominu žrtvam obeh svetovnih vojn iz naše občine. Med temi žrtvami je bilo v obeh vojnah blizu 100 mož in fantov, med temi ni bilo niti enega Nemca. Tem žrtvam v spomin se razen župnika nihče ni upal spregovoriti niti enega stavka v našem domačem slovenskem jeziku. Žalostno, da se sinovi slovenskih mater tako sramujejo lastnega domačega jezika, ki ima na naših tleh domovinsko pravico več kot 1000 let. Prav ÖVP-jevci ga hočejo v znamenju miru in sprave zbrisati iz naših tal. K sodelovanju na proslavi je občina povabila pred nekaj meseci nastali nemški pevski zbor. Nimamo nič proti temu, da je občina povabila ta zbor, da je zapel ob odkritju spomenika žrtvam, nerazumljivo pa nam je, da občinski predstojništvo ne ve, da občani naše občine pojejo tudi že 50 let v zboru prosvetnega društva „Bilka“. Če bi bilo vodstvu ÖVP res kaj na tem, da bi bilo pravično vsem, bi bilo pač umestno, da bi bili na proslavo povabili tudi ta domači slovenski pevski zbor.

Po njih delih jih spoznamo — in takim naj glasove damo!

Iščemo natakario za znano gostilno v Pliberku. Znanje obeh deželnih jezikov potrebno. Ponudbe na upravo Slovenskega vestnika, Celovec - Klagenfurt, Gasometergasse 10

UNRUHIGER SCHLAF?

durch Überarbeitung und Gerechtigkeit? Der echte „Klosterfrau Melissengeist“ bringt bei INNERER UNRUHE rasch Abhilfe. Nehmen Sie abends vor dem Zubettgehen 1 Eßlöffel voll „Klosterfrau Melissengeist“ in der doppelten Menge Wasser und Sie werden von der wohltuenden Wirkung überrascht sein. Nur echt in der blauen Packung mit den 3 Nonnen. Erhältlich in Apoth. und Drogerien.

Klosterfrau Melissengeist

Jesensko sajenje sadnega drevja je boljši od vigne dneva!

Močna proti mrazu odporna drevesca in ribeze takoj dobavi drevesnica Marko Polcer, pošta št. Vid v Podjuni — St. Veit im Jauntal.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.10 Jutranja gimnastika — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Za gospodinjstvo — 11.00 Zabavna glasba — 13.10 Opeldanski koncert — 18.55 Sport — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila — 22.10 Pogled v svet.

Sobota, 10. 11.: 8.00 Otroški zbor radia Celovec — 8.05 Naš hišni vrh — 8.15 Glasba mojstrov — 14.15 Pozdrav nate — 15.30 „Večne ceste“, roman — 15.50 Za filateliste — 16.30 Za delovno ženo — 17.10 Lepe melodije — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Orkestrski koncert.

Nedelja, 11. 11.: 8.05 Kmečka oddaja — 9.05 Popevke od včeraj, do danes nepozabljene — 11.00 Dunajski jazz — 13.00 Operni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna glasba ob pelih — 18.00 Evropski zabavni orkestri — 19.00 Sport — 19.45 Godba na pihala — 20.10 „Kdo je storilec?“, kriminalna igra — 21.10 Petdeset minut zabavne glasbe.

Ponedeljek, 12. 11.: 8.15 Glasba Ludwiga Beethovna — 13.30 Majhne melodije avstrijskih komponistov — 15.00 Posebej za vas — 15.45 Koroški knjižni kotiček — 16.00 Non-stop-glasba — 17.10 Popoldanski koncert — 18.25 Za vas! Za vse! — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Čitali in razumeli — 20.30 „Kakršni smo, takšni smo“ — 21.00 Zborovska glasba.

Torek, 13. 11.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 15.00 Posebej za vas — 15.28 Komorna glasba — 16.00 Glasba zale — 17.10 Koncert pri kavi — 18.25 Če mene vprašate... — 19.00 Srečna Avstrija — 19.15 Bilo je nekoč v Avstriji... — 20.15 „Nuna iz Lizbone“.

Sreda, 14. 11.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Jutranji koncert — 15.00 Glasba za mladino — 15.45 Predstavljam vam: Mladi talenti igrajo — 16.00 Glasba zale — 17.10 Glasba, ki se nam dopade — 18.15 Pomoč vsakdo potrebuje — 20.15 K 75. obletnici rojstva Bernharda Paumgartnerja.

Četrtek, 15. 11.: 8.15 Orkestrski koncert — 14.45 Ura pesmi — 15.15 Koroški knjižni kotiček — 15.30 Posebej za vas — 16.00 Glasba zale — 17.10 Popoldanski koncert — 18.05 Ljudske viže in pesmi — 18.35 Mladinska oddaja — 20.15 Radijska igra — 21.45 Zvoki na cifer.

Petek, 16. 11.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 13.05 Cez doline in planine — 15.00 Komorna glasba — 16.00 Glasba zale — 16.30 Knjižni kotiček — 17.10 Koncert pri kavi — 18.15 Pestro mešano — 20.15 Halo! Tenagerji!

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00

Dnevne oddaje: 6.10 Z glasbo v novi dan — 9.00 in 10.00 Soliska oddaja — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.03 Avtomobilisti med poljo — 15.00 Soliska oddaja — 17.30 Reporterji med poljo — 19.20 Kaj slišite danes zvečer — 20.10 Pogled v svet

Sobota, 10. 11.: 7.20 Jutranja glasba — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.45 Ti in žival — 11.00 Ljudske viže — 12.55 Državnozbornske volitve 1962 — 13.30 Agrarna politika — 15.15 Non-stop-glasba — 16.30 Papirke se vsrlijo — 17.40 Ljudstvo in domovina — 18.25 Majhne melodije, velik uspeh — 19.10 Oddaja zveznega kanclerja — 20.00 Vseh devet! — 21.00 Ekumenski koncil — 21.15 Zabavna glasba.

Nedelja, 11. 11.: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Operni koncert — 10.15 Glasba vseh vrst — 11.00 Filharmonični koncert — 13.10 Za avtomobiliste — 14.10 Igra Kurt Edelhagen s svojim orkestrom — 14.45 Sport — 16.30 Glasbeno popolnjenje — 18.00 Igra Heinz Sander s svojim orkestrom — 19.10 Teden dni svetovnih dogajanj — 19.30 Ljudske pesmi in plesi — 20.00 Nedeljski koncert.

Ponedeljek, 12. 11.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 12.55 Državnozbornske volitve 1962 — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 15.30 Dobro razpoloženi — 16.00 Otroška ura — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Veseli delopust — 19.15 Bilo je nekoč v Avstriji... — 20.00 Orkestrski koncert.

Torek, 13. 11.: 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Majhen dopoldanski koncert — 12.55 Državnozbornske volitve 1962 — 13.20 Teden dni pri združenih narodih — 13.30 Znanj orkestri — 15.30 Zabavna glasba — 16.30 Zivljenje se začne pri šestdesetih — 17.15 Znanje za vse — 17.50 Esperanto — 18.00 Samo zale — 20.00 Operetni koncert.

Sreda, 14. 11.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 15.30 Orkester Paul Wilhemann — 16.30 Koncertna ura — 17.40 Hišni zdravnik — 18.00 Glasba za delopust — 19.20 Državnozbornske volitve 1962 — 20.00 Pesem gre okoli sveta — 21.10 Themse — Donava.

Četrtek, 15. 11.: 7.20 Jutranja glasba — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.55 Državnozbornske volitve 1962 — 14.15 Znanj orkestri — 15.30 Dela avstrijskih komponistov — 16.30 Koncertna ura — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Glasba za zabavo — 20.00 Pozor! Snemanje!

Petek, 16. 11.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 11.00 Za ljubitelja resne glasbe — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.10 Sodobni avstrijski komponisti — 15.30 Od melodije do melodije — 16.00 Otroška ura — 17.15 Znanje za vse — 18.00 Lahka hrana — 20.00 „Salto mortale“, igra — 21.25 Tretje znamenje.

TELEVIZIJA

Dnevne oddaje: 19.30 Zabeleženo za vas — 19.55 Kratko pred osmo — 20.00 Čas v sliki — 20.20 Mozaik kratkih filmov.

Nedelja, 11. 11.: 17.00 Za otroke od 11 let: „Svet mladine“ — 17.30 „Vilma in King“ — 18.00 Za mladino: Kaj lahko postanem? — 19.00 Sedem dni svetovnih dogajanj — 19.20 Zanimalo vas bo — 19.30 Sport — 20.15 „Nedeljski sodniki“.

Kratki film — 20.30 Sport — 20.50 „Otrok potrebuje ljubezen“, drama.

Torek, 13. 11.: 19.30 „Kisle češnje“ — 20.20 Kratki film — 20.30 Papir in kuli — 21.15 „Jean Jacques Rousseau“, Sreda, 14. 11.: 17.00 Za otroke od pet let — 17.25 Lassie, zgodba psa — 19.30 Slike iz Avstrije — 19.55 Kratko pred osmo — 20.15 Državnozbornske volitve 1962 — 20.20 Kratki film — 20.30 Šah smrti — 21.15 Pri-srčno vaš Peter Kraus.

Četrtek, 15. 11.: 19.30 Zabeleženo za vas in sport — 20.20 Kratki film — 20.30 „Zgubljena revija“ — 21.03 „Zadeva z daljnogledom“.

Petek, 16. 11.: 19.30 Zabeleženo za vas — 19.55 Kratko pred osmo — 20.10 Kratki film — 20.20 Löwin-gerjev oder: „Toda večno ostane ljubezen“, ljudska igra z glasbo in petjem.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 5.05, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 212,4 — 202 m UKV frekvence 96,5 — 92,9 — 94,1 — 88,5 — 97,9 MHz

Dnevne oddaje: 5.00 Dobro jutro — 5.10 Nekaj domačih — 8.25 Zabavni kaleidoskop — 10.15 Od tod in ondod — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik.

Sobota, 10. 11.: 8.35 Ob glasbenem avtomatu — 9.25 Filmska glasba — 9.45 Grške narodne pesmi — 12.15 Dalmatinske narodne pesmi — 12.30 Falla in Dvorak — 13.30 Za začelek sobalnega popoldneva — 14.34 Voščila — 15.15 Za staro in mlado — 15.40 Med amaterskimi zbori — 17.50 Zabavna glasba — 18.10 Za ples in razvedrilo — 18.45 Naši popotniki na tučem — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Nova v študiju 14 — 20.50 Za konec tedna — ples.

Nedelja, 11. 11.: 6.30 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.40 Pisana vrsta slovenskih narodnih pesmi — 9.05 Dopoldanski sestanek z zabavno glasbo — 10.00 Se pomnite, lovarji! — 11.55 Glasbena medigra — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.00 Slovenski oktet — 14.15 Voščila — 15.15 Igramo za vas — 15.30 Popolne v prijetni družbi — 16.00 Humoreska tedna — 16.20 Orglice s popevkami in prijetnimi melodijami — 17.05 Izlet na Havoje — 18.30 Sport — 20.00 Izberite svojo melodijo — 21.00 Umetnost verzima.

Ponedeljek, 12. 11.: 8.05 Skladbe srbskih skladateljev po zbor RTV Beograd — 8.25 Glasba ob delu — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Čez vso Evropo s klarinetom — 9.45 Igra Kmečka godba — 10.55 Vsak dan nova popevka — 12.15 Kvintet bratov Avsenik igra narodne pesmi — 12.30 V paviljonu zabavnih melodij — 13.30 Mali klub ljubiteljev popevk — 14.05 Uspehi Mira Brajnika — 14.35 Voščila — 15.40 Literarni sprehod — 17.40 Mož z zlato trobenjo — 18.10 Od plesišča do plesišča — 18.30 Poljske narodne pesmi — 20.00 Skupni program jugoslovanskega radia: Studio Ljubljana — 22.00 Koncert Slovenske filharmonije.

Torek, 13. 11.: 8.05 Iz „Halke“ Stanislava Moniuszke — 8.35 Ob glasbenem avtomatu — 9.25 V ritmu Latinske Amerike — 10.15 Baročni intermezzo — 12.15 Slovenske narodne pesmi — 12.30 Za vsakogar nekaj — 14.35 Domači zvoki — 15.15 „Poj mi...“ — 15.30 V terek nasvidenje — 17.05 Koncert po željah — 18.45 S knjižnega trga — 20.00 V zabavnem tonu — 20.15 Radijska igra — 21.47 Vaši pevci, vaše melodije.

Sreda, 14. 11.: 8.05 Jutranji koncert — 8.55 Pisani svet pravljic in zgodb — 9.25 Igrali smo za vas — 10.35 Nekaj narodnih — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Vsak dan nova popevka — 12.15 Makedonske narodne pesmi — 12.30 Poje sopranistka Elisabeth Schwarzkopf — 13.30 S popevkami od dežele do dežele — 15.15 Orkester Frank Barclay in kitarist Tools Thelemans — 17.05 Dva slo la Berlinske opere — 18.10 Harla in hammond orgle — 18.25 Venček domačih in narodnih melodij — 18.45 Ljudski parlament — 20.00 Spoznavajmo svet in domovino — 12.15 Melodije na tekočem traku.

Četrtek, 15. 11.: 8.05 Trije zbori braniškega slovčka Vinka Vodopivca — 8.20 Vedri ritmi — 8.40 Umetna glasba iz Makedonije — 12.15 Igra ansambel Srečka Dražila — 13.30 Po Celkem, Moravskem in Slovaškem — 14.05 Zveneče kaskade — 14.35 Voščila — 15.15 „Polepuška pesem“ 15.30 Turistična oddaja — 17.05 Glasba iz Talijanskega hrama — 18.10 Mala revija zabavne glasbe — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Igra ansambel Aca Müllerja — 21.00 Literarni večer.

Petek, 16. 11.: 8.05 Popularne skladbe domačih skladateljev — 8.40 Popevke za vas — 9.50 Nekaj narodnih iz Beneške Slovenije — 12.15 Pihalni orkester IJA — 12.50 Ansambel Plas Johnson — 13.30 Sem in tja po svetu — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 15.45 Jezikovni razgovori — 18.10 Plesna čajanka — 20.00 Vedno lepe melodije — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 21.00 Veliki zabavni orkestri — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 10. 11.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

Nedelja, 11. 11.: 7.30 Duhovni nagovor. 5 pesmijo in glasba pozdravljam v duhu.

Ponedeljek, 12. 11.: 14.15 Poročila, objave. Pregled sporeda. Žena in dom. 10 minut za športnike — 18.00 Recitacija in deklamacija (4. del).

Torek, 13. 11.: 14.15 Poročila, objave. Bolje je paziti kot zdraviti se.

Sreda, 14. 11.: 14.15 Poročila, objave. Kar želite, zaigra.

Četrtek, 15. 11.: 14.15 Poročila, objave. S knjižne police.

Petek, 16. 11.: 14.15 Poročila, objave. Od petka do petka po naših krajih. Glasbeni vložek. Z gledališkega odra in z galerijskih sten.

Sobota, 17. 11.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca — 18.25 Za našo vas.